קרבן העדה על תלמוד ירושלמי חגיגה

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרבן העדה על תלמוד ירושלמי חגיגה

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרבן-העדה-על-תלמוד-ירושלמי-חגיגה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 8
הלכה ג 10
הלכה ד 11
הלכה ה 12
הלכה ו 12
הלכה ז 13
הלכה ח 14
פרק ב 19
הלכה א 19
הלכה ב 27
הלכה ג 30
הלכה ד 32
הלכה ה 34
הלכה ו 37
הלכה ז 39
פרק ג 41
הלכה א 41
הלכה ב 46
הלכה ג 52
הלכה ד 55
הלכה ה 57
הלכה ו 58
הלכה ז 58
הלכה ח 59

פרק א

הלכה א

מתני' **הכל חייבין בראיה**. בגמ' מפרש:

חוץ מחש"ו. דלאו בני דיעה נינהו ופטורין ממצות:

החיגר והסומא. כולה יליף מקראי בגמרא:

ומי שאינו יכול לעלות ברגליו. מירושלים לעזרה ובגמ' מפרש לה:

איזו קטן וכו'. אבל מכאן ואילך אע"פ שאינו חייב מן התורה הטילו חכמים על אביו לחנכו במצות:

שלש רגלים. הראוי לעלות ברגליו חייבו הכתוב וכיון דגדול פטור מן התורה קטן נמי לאו בר חינוך הוא:

גמ' **מתני'**. דתנן הכל חייבין בראייה חוץ מחש"ו וכו':

בראיית קרבן. להביא קרבן לעזרה הוא דפטורים כל הנך השנויים במשנתינו:

אבל בראיית פנים. לבוא אל העזרה להראות לפני המקום:

אפילו קטן חייב. דילפינן מהקהל כדמסיק:

ואין קטן גדול מטף. בתמיה וכיון דטף חייבין בהקהל כ"ש קטן וה"ה בראייה חייבין:

והקבילו. פני ר"י בבקיעין שהיה יום טוב וחייב האדם להקביל פני רבו כדי לכבדו:

הכל תלמידך. ואין לנו לדבר בפניך:

מי שבת שם. כלומר מי דרש היום:

הואיל והאנשים או ללמוד וכו' טף למה באו. הלא מבלבלים כוונת האנשים והנשים:

דתנינן תמן. בפ"ק דסוטה:

מיכן. מדתנן יש זכות תולה למים המרים מכאן אמר בן עזאי דחייב אדם ללמד את בתו תורה וראב"ע אמר דלא באו הנשים ללמוד אלא כדי לשמוע איך יקיימו המצות:

עד כדון. עד כאן לא שמעינן למעט מלמען ישמעון אלא המדבר ואינו שומע:

חרש שומע ואינו מדבר. מניין דפטור:

למען ילמדון. המ"ל וכתיב ולמען ילמדון וא"ו יתירא למעט שומע ואינו מדבר:

הדא אמרה. מהכא שמעינן דכללים דתני ר' במתני' לאו דוקא:

דתנינן תמן. בפ"ק דתרומות חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום וכו' חרש שדברו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר:

וסברין מימר. ואילו הכא בראייה אנו סוברין דמדבר ואינו שומע ושומע ואינו מדבר הוה חרש ואפ"ה תני במתני' חרש סתם:

ה"ג שומע ואינו מדבר חרש. וכ"ה בתרומות וביבמות:
ותנינן. סתמא דש"ס מייתי סייעתא לדר' יונה מהא דתנן בפ' מצות חליצה:
אר"י. לכך חליצת חרשים פסולה לפי שאינן יכולים לומר וכתיב ועמד ואמר וענתה ואמרה וש"מ דשומע ואינו מדבר נמי סתם חרש קרי ליה וקשיא מתני' דתרומות דתנן חרש שדיברו וכו' אלא ודאי כללי דר' לאו דוקא וכר' יונה:
שתי כתונות לכל א' וא'. דכתנות לשון רבים דמשמע וכדמסיק ושמעינן שיהו כפולין:
למאה בני אהרן תעשה כתנות. כלומר אכתונת דעלמא קאי ובהרבה כהנים משתעי קרא אבל לכהן א' אין עושין אלא כתונת אחד שאין חוטיו כפולים:
והכא. גבי הקהל כתיב תקרא וגו' וילפינן ראייה מהקהל:
אתה הראית לדעת. אין ראייה אלא לבר דעת:
וקטן שומע וקטן מדבר. בתמיה וכיון שאינו שומע ואינו מדבר אע"ג שיכול לרכוב על כתיפו של אביו יש לנו למעטו כמו דממעטינן חרש:
ופריך ויימר. או נאמר זכורך לרבות החרש והקטן:
ומשני למען ישמעון וגו'. כלומר הא כתיב למען ישמעון וגו' למעט חרש:
מאחר שכתוב אחד מרבה וכו'. כל זכורך ריבויי' הוא ולמען ישמעון מיעוטא הוא:
שהוא ראוי לבא לאחר זמן. לכשיגדל יחייב:
א"ל איתא חמי. בוא וראה:
יציבא בארעא וכו'. משל הוא בעה"ב למטה והגר למעלה למעלה וה"נ חרש גדול פטור חרש קטן לא כ"ש:
אר"י. אין זה ק"ו שבדין היה לפטור הקטן שהוא פטור מכל המצות כמו החרש אלא גזירת הכתוב הוא כל זכורך לרבות הקטן:
ה"ג הייתי אומר אפי' קטן חרש יהא חייב וכו'. וה"פ כיון דחידוש הוא אין לחלק בריבוי או דזכורך וראוי לחייב אפי' חרש קטן:
ומשני הוי צורכה וכו'. הרי דצריכין להא דאר"י לעיל דלכך מרבינן קטן ולא חרש כיון דקטן בא לכלל חיוב א"כ אין לרבות חרש קטן שאינו בא לכלל חיוב:
בטומטום שנקרע בי"ט ראשון ונמצא זכר. שהוא חייב בראייה דזכר מעליא הוא:
מה פליגין. כי פליגי:
בשאר הימים. שנקרע בשאר ימי החג:
ה"ג חזקיה אמר את שהוא חייב וכו' אינו חייב בשני וכן א"ר יוחנן כל ז' תשלומין לראשון. שהרי יום אחד עשה הכתוב עיקר דכתיב תחוגו אותו וימים שלאחריו יעשו תשלומין לו:

פסח שני תשלומין לראשון. ואם לא חזי בראשון ולא עשה את השני פטור:
כל ז' חובה. אין לך יום שאין חובתו תלויה בו בעצמו למי שלא נראה בימים שלפניו:
מה נפיק מן ביניהון. מאי בינייהו:
גר שנתגייר בשאר ימי החג. ובראשון עכו"ם הוה:
ה"ג ע"ד דחזקיה ור"י פטור ע"ד דר"ה חייב:
אף בטמא כן. אף בטמא שנטהר בשאר ימות החג פליגי:
אמר ר"י. לא פליגי:
תמן. גבי טומטום ראוי היה אף ביום הראשון שהרי למפרע זכר היה אלא שחסר לו הקריעה ולא היתה המניעה אלא ברצונו:
ברם הכא. אבל כאן בטמא גברא הוא דלא חזי אף רב הושעי' מודה דאינו עושה בב':
תמן תנינן. בפר"א דמיל':
ה"ג ספק ואנדרוגינס מה אמר כא רבי יהודא. מה אר"י הכא לעניין מצות ראייה באנדרוגינוס כיון דשמעינן ליה דמחללין עליו את השבת א"כ מסתמא דלזכר ודאי משוית ליה מי מחייב במצות ראייה או לא:
נישמעינה מן הדא. כמו תא שמע:
אף הסומא. אמתניתין דחגיגה קאי ואמר אף הסומא פטור מן הראייה:
ולית בר נש וכו'. ואין אדם אומר אף אלא א"כ דהוא מודה בדברי הראשון ש"מ דר"י מודה דאנדרוגינוס פטור מן הראייה:
ופריך מחלפה וכו'. קשיא דר"י אדר"י:
תמן הוא אמר פרט. גבי ראייה אמר זכורך למעט אנדרוגינוס:
הכא אמר. גבי מילה כל זכר לרבות אנדרוגינוס:
ומשני ר"י ורבנן וכו'. ורבנן דרשי ערל. דכתיב וערל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה וגו' וקשיא זכר ל"ל לכתוב רחמנא ערל לחוד אלא ללמדך עד שיהא כולו זכר לאפוקי אנדרוגינוס ור"י דרש זכר לחוד משמע כולו זכר וערל ל"ל אלא ללמדך דאפי' מקצת ערל חייבין עליו כרת:
יראה כל זכורך. אל פני האדון ה':
דכתיב ושמחת. וחולה אע"פ שהוא יכול להלך מ"מ נפשו עגומה עליו:
דכתיב רגלים. וכיון שהוא זקן אינו יכול להלוך:
קורא אני עליו רגלים. ופטור:
כתוב אחד אומר כל זכורך. לחייב קטנים:
טול בינתים. קח הממוצע לריבוייא ואיזו קטן שהוא יכול לרכוב וכו':

ופריך ואפילו קטן. שבקטנים יכול לרכוב על כתיפו של אביו:
יצא. ל"ג:
אלא את שהוא רואה כתפו של אביו. והוא מפסע רגליו ורוכב על כתפו וזהו קטן שיש בו דעת קצת:
טול בנתיים את שהוא יכול לאחוז וכו'. דב"ה סברי זהו הממוצע אבל יודע לרכוב אינו בכלל רגלים כלל:
ולענין טהרות. כגון שהוא טמא ואין אנו יודעין אם נגע בטהרות או לא:
ספיקו כפיקח. דקטן ממש ספיקו טהור דה"ל כאין בו דעת לישאל אבל כשהוא גדול שהוא תופס ביד אביו ספיקו טמא:
ספיקו כחרש. וטהור דעדיין קטן הוא:
ברם הכא. אבל כאן בראייה לעולם חייב דכל זכורך משמע ריבוייא אפילו בכה"ג חייב:
איכן היה. חיוב ראיית פנים:
ואין טמא מת נכנס להר הבית. בתמיה הא טמא מת מותר ליכנס להר הבית אלא ודאי שהחיוב הוא לראות בעזרה:
מאיכן את מודד. הא דתנן במתני' מירושלים להר הבית מאיזה מקום מירושלים הוא מתחיל למדוד מחומות ירושלים או מן בתי ירושלים:
מן השילוח. שם נהר והוא היה באמצע ירושלים:
מהו לבריא. לשלח חגיגתו ע"י אחר:
ופולפסין הוא בעל פוליפס והוא חולי ריח הפה או החוטם:
ושאינו ראוי לבוא וכו'. והטמא אינו ראוי לבוא עם חביריו:
או חילוף. אברייתא פריך איפכא מסתברא:
דכתיב בבוא כל ישראל לראות. והיינו שריחן רע ומאוסין ואינן ראויין לעלות עם חבריהם:
חזר ר' שמי. ואמר דמלבד דמסתברא איפכא למידרש אלא דקשיא נמי לפי לשון הברייתא דמובאת שמה אין למעט מוכי שחין דהא עכ"פ יכולים לבא שמה לבדן הלכך אי אפשר למעט אותן אלא מבבא כל ישראל:
הראוי לבא. בעצמו מביא קרבן חגיגה בי"ט ויותר נראה דגרסינן הראוי ליראות:
אפי' לאחר מיתה. כגון שמת לאחר ל' יום שכבר הגיע זמן חיובו חייב לפדותו:
והכא נמי לא יראו וכו'. אפילו לאחר מיתה ופליג אר' אילא:
דתנינן תמן. פ"ג דקינין:
האשה. יולדת:

במופרשת. שהפרישתה מחיים ואשמעינן דקריבה לאחר מיתה אבל לא הפרישתה לא אשמעינן תנא לכוף את היורשין להקריבה שלא נתחייבו הנכסים:
אפילו אינה מופרשת. מחייבין היורשים להקריבה דקסבר שיעבודא דאורייתא:
מה אנן קיימין. במאי עסקינן:
אם בשירשו קרקע. בהא אמר שמואל במופרשת דוקא בתמיה דודאי מודה שמואל דאפילו באינה מופרשת חייבין היורשין להביאה:
מה נפיק מן ביניהון. א"כ במאי פליגי. ומשני ירשו קרקע פליגי:
ה"ג ע"ד דשמואל לתבוע תובעין וכו'. אפי' ירשו קרקע סובר שמואל דתובעין מהן אבל אין ממשכנין אותו:
ירשו מטלטלין. ובירשו מטלטלין פליגי:

הלכה ב

מתני' **הראיה שתי כסף**. גדולה בא להיראות צריך להביא עולה נאמר לא יראו פני ריקם ואינ' פחותה משתי מעו' כסף שהם משקל ל"ב גרעיני שעור' מן הכסף הצרוף:
וחגיגה. שלמי חגיגה שאמרה תורה וחגותם אותו חג לה' כלומר הביאו שלמי חגיגה אין פוחתין ממעה כסף:
גמ' **ראייה עולות וכו'**. כדפרישית במתני' מרבין בעולות. שכולן לגבוה:
וממעטין בשלמים. שיש מהן להדיוט:
מקרבנות העצרת. בפ' שור או כשב כתיב והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים ופר בן בקר אחד ואילים שנים יהיו עולה לה' וכתיב ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים הרי שריבה הכתוב בעולה יותר מבשלמים:
מקרבנות נשיאים. בחנוכת המזבח הקריבו שלמים יותר מעולות שהעולות היו ל"ו והשלמים ר"י:
קרבן יחיד. ראייה וחגיגה:
קרבן ציבור. כבשי עצרת:
שנוהג לדורות. קרבן ראייה וכבשי עצרת:
ומשני לשון חגיגה נוהגת לפני הדיבור. אותן שלמים שהקריבו הבכורות אע"פ שלא ברגל הקריבו נקראו חגיגה שבהן נתקיים ויחוגו לי במדבר שנאמר להם במצרים:
בין בדבר שהוא משל אחרים. שכל שיש לו בשר קיים מצות שמחה:
בין בדבר שדרכו לכן. שהוא ראוי לקרבן שמחה:
ולמה. לית אנן אמרן נמי שיש בשמחה מה שאין בשתיהן שהנשים חייבות בשמחה משא"כ בראייה וחגיגה:

אפילו ממקולין. ממקום שמוכרין שם בשר ואין צריך שישחוט שלמים והוה ליה למיחשב נמי הא:
נאמר כאן שמחה. ושמחת בחגיך:
ונאמר להלן שמחה. וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת:
ויש כן זו. שיהיה יכולת ביד חכמים לעשות שיעורין שאינן מן התורה:
א"ר יונה. והלא כל השיעורין חכמים הן שנתנו ולאו דאורייתא הן אלא שהתורה נתנה לחכמים רשות לעשות שיעורין:
כזית מן המת וכו'. שיטמאו ובפחות מהן אין מטמאין:
לא אתא מישאול. אלא כי קשיא ליה לר' יוחנן הא קשיא ליה:
כיי. כי האי:
וקשיא מן. היכא מצאו חכמים סמך מן התורה לתת שיעור זה דהראיה מעה כסף וכו' כיון דמה"ת בכל שהוא סגי. בשלמא בשיעורי טומאות מצאו סמך מקרא דכתיב ארץ זית וכו' כמפורש בבבלי בכמה מקומות:
ר"י כדעתיה. לשיטתו:
דו. כמו דהוא:
צריך. לרשום את השיעור שאכל שיכתוב כמה היה דשמא יבא ב"ד אחר וירבה בשיעורין ויצריכו כזית גדול ומדקאמר דהשיעורין משתנים כפי רצון הב"ד ש"מ דרבנן הן:
ועוד מן הדא. שמעינן דלא חזר ביה ר"י אלא ס"ל דמה"ת הן דהיינו הלכה למשה מסיני:
איתפלגון. פליגי:
אדם חולק חובתו. ב' כסף של חגיגה יכול לחלק בב' בהמות שכל אחת שוה מעה:
אלא צריך שתהא. בהמה אחת שויה שתי כסף והיינו משום דס"ל דמה"ת בעינן שתי כסף הלכך אין לחלקן:
אדם טופל בהמה לבהמה. אם יש לו אוכלין הרבה ואין להם סיפק בבהמה אחת מביא אחת לחגיגה מן החולין והשאר מן המעשר אף על פי שהבהמות כולן הבאות בי"ט ראשון שם חגיגה עליהן כבר יצא ידי חובה בראשונה ואע"ג דחולק חובתו הא ס"ל דחולק אדם חובתו לשתי בהמות:
ואין אדם טופל מעות למעה. לקנות בהמה גדולה:
רי"א אדם טופל וכו'. דמקרא שמעינן דמותר לטפול ומוקמינן קרא במעות אבל לטפול בהמה לבהמה לא דה"ל כחולק חובתו לשתי בהמות:
היך עבידא. כיצד יעשה אם היו לפניו וכו' מהו שידחה י"ט האחרון ויותר נ"ל דל"ג היך עבידא:

היו לפניו עשר בהמות. שהפריש לחגיגתו:
והמותר מהו שידחה וכו'. אע"ג דקי"ל נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט הואיל והללו תחילת הפרשתן לחגיגה היתה מקריבן בי"ט או דלמא כל שלא הקריבן בי"ט הראשון אינן כחגיגה ואין דוחין י"ט:
ולא ידעין. מי אמר דדוחה ומי אמר דאינו דוחה:
לפרש מיליהון דרבנן מן מיליהון. לפרש דברי ר"י ורשב"ל מדבריהן עצמן וממנו נדע מי אמר דוחה:
דר"י דהוא אמר טופל מעות למעה וכו'. שצריך שיהא מעורב בחגיגה מעות חגיגה דהיינו מעות חולין שהפריש לחגיגתו אם כן חל על כולן שם חגיגה הלכך דוחה י"ט:
רשב"ל. דהוא אמר אדם טופל בהמות לבהמה נמצא שאין בבהמה זו קדושת חגיגה אלא קדושת הפה בעלמא והוה ליה כנדרים ונדבות דאינן דוחין י"ט:
לעולם הוא מוסיף והולך. להקדיש בהמות לחגיגתו וכולן דוחין י"ט ואפילו י"ט האחרון:
עד שיאמר עוד אין בדעתי להוסיף. להקריבן היום אע"פ שיש שהות עוד היום להקריבן או שאין בדעתי להפרישן לחגיגתי אלא לשם קרבן בעלמא ושוב אינו דוחה י"ט א"נ כיון שאמר אין בדעתי להוסיף אע"פ שהוסיף אח"כ אין לו דין חגיגה:

הלכה ג

מתני' **עולות במועד באות מן החולין.** חסורי מחסרא וה"ק עולות נדרים ונדבות במועד באות בי"ט אינן באות ועולת ראייה באה אפילו בי"ט אע"ג דיש לה תשלומין כל ז' עיקר מצותה בי"ט הראשון וכשהיא באה אינה באה אלא מן החולין דדבר שבחובה היא אפילו יש לה בשר הרבה חייב להקריבה וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ולא ממעות מעשר שני:
י"ט הראשון של פסח. ה"ה לשאר רגלים אלא נקט פסח לאשמועינן דדוקא חגיג' ט"ו אינה באה אלא מן החולין אבל חגיגת י"ד באה מן המעשר:
גמ' **אילו בחול שמא אינו.** מותר לו להביא בהמות חולין או מעות חולין עם מעשר שני:
וטופל למעשר. מחבר המעשר לחולין:
וכא. והכא ביום טוב נמי מותר לטפול מעשר לחולין:
נאמר כאן. בעצרת כתיב ועשית חג שבועות לה' מסת נדבת ידך:
אף. מסת האמור כאן אף מן המעשר:
נאמר כאן ביום טוב ושמחת:
ונאמר להלן. במעשר שני ושמחתם לפני ה':

ופריך ויביא כולם מן המעשר. ולמה אמרו ב"ה דלא שריא אלא לטפול ולתרווייהו פריך בין לריב"ח בין לרבי לעזר:

אחת עיקר. אותה שקיבל עם שאר אחיו א"כ משאת בנימין היתה עיקר שבשבילו נתן לכולם ושאר אחיו היו טפלים לו:

ה"ג והלא שלמי חגיגה כשלמי נדבה הן וכו'. וה"פ כיון דאף שלמי חגיגה הן כשלמי נדבה למה חיבר הכתוב שלמי חגיגה להנך פסוקי קרבנות י"ט דמסת בעצרת כתיב אלא ללמדך ששלמי חגיגה דוחין י"ט אף ע"ג דאין שאר נדרים ונדבות קריבין בי"ט:

הלכה ד

מתני' **יוצאין ידי חובתן**. של שלמי שמחה:

בנדרים ונדבות ובמעשר בהמה. דכתיב ושמחת בחגיך לרבות כל מיני שמחות:

אבל לא בעופות ולא במנחות. דכתיב ושמחת בחגיך ממי שהחגיגה באה מהן יצאו עופות ומנחות שאין חגיגה באה מהן א"נ דכתיב זבח בהר עיבל:

גמ' **שלמי חגיגה**. שלמים שהקדישן ושחטן לשם חגיגה:

אינו יוצא בהן ידי חובתו ברגל. לא משום שמחה דבעינן זביחה בשעת שמחה:

ולא משום חגיגה. דהואיל והוי דבר שבחובה ואינו בא אלא מן החולין סברא הוא שישחט נמי בשעה הראויה לחגיגה:

וחגיגת ארבעה עשר. ששוחטין בערב פסח עם הפסח וקס"ד בששחטה בי"ד קאמר:

ואין יוצאין בה משום שלמים. שלמי חגיגה:

תיפתר בששחטה ברגל. כגון שעיכב חגיגת י"ד דכיון דעבר זמנה שלמים היא ולמה קרי ליה חגיגת י"ד:

מאי כדון. מעתה מי יוצאין בהן משום שלמי חגיגה או לא:

עד דאנא תמן. בבבל דר"ז סלק מבבל לארץ ישראל ואמר כשהייתי בבבל שמעתי להא דרבי חייא בשם ר"ל ושמעינן דמברייתא דרש לה רבי לעזר שאין יוצאין בו משום חגיגה:

והיית אך שמח. קרא יתירא הוא דכתיב לעיל מיניה חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים וסמיך ליה ושמחת בחגיך והדר כתיב שבעת ימים תחוג וגו' והיית אך שמח:

לרבות לילי י"ט האחרון לשמחה. שלפניו לכוללו עם ז' ימים שיזבח שלמים בשביעי כדי לאכול ליל שמיני דהאי שמא מיותר כדפרישית אלא לרבות שמחת ליל שמיני וכיון דאיתרבו ליל שמיני שהוא טפל ק"ו היום שהוא עיקר שחייב בשמחה ושאר הלילות לא צריכי ריבוייא דימים אפילו לילות במשמע וכי איצטריך ריבוייא ללילי יום טוב האחרון דאינו בכלל שבעה וע"כ לילה איתרבי שהיא סמוך לשבעת ימים דקרא:

אך חלק. כל אכין ורקין מיעוטין:

ושמחת בחגיך. בא לתרץ למה לא מרבינן לילי י"ט הראשון וממעטינן מאך לילי י"ט האחרון וקאמ' דכתיב ושמחת בחגיך משאתה מתחייב בחגיגה אתה מתחייב לשחוט שלמי שמחה וערב י"ט עדיין לא נתחייב בחגיגה:

הגע עצמך. אמור לנפשך מי לא עסקינן שחל י"ט הראשון בשבת א"כ אין שמחה שמונה וכשחל שבת בשאר ימות החג ל"ק ליה דמצוה לאכול שלמים ששחטן מע"ש דשלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד:

אימתי אמרו ההלל והשמחה שמונה. כשחל י"ט הראשון בחול א"כ ה"ל למתני במתני' השמחה שבעה ושמנה כדתנן בלולב וערבה:

בהכהנים. שאוכלים שעירי החטאת ובמוספי החג הוא שעיר החטאת וכל קרבן ציבור הקבוע דוחה שבת והכהנים אוכלין אותו חי דכתיב זבח. בהר עיבל כתיב וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת וגו' הרי שהשמחה בקרבנות הזבחים ולא עופות שנמלקים:

הלכה ה

מתני' **אוכלין מרובין**. בני בית מרובין:

מביא שלמים מרובין. שלמי חגיגה רבים לפי האוכלים שיש לו:

ועולות מועטות. עולת ראייה:

גמ' **וידו רחבה**. כלומר שהוא ווותרן ונדיב:

וידו מיעוט'. שהוא כילי וקמצן:

קורא אני עליו כברכת ה' וגו'. וצריך להביא שלמים מרובים:

איש פרט לקטן. דסד"א הואיל וחייב בראייה ליחייב בשמחה לכך איצטרך איש:

יצא. ידי חגיגה או דלמא כבר נקבע חגיגתו בה' סלעים וכל שלא הביא בה' סלעים לא יצא:

ולמה לא. כלומר מאי סלקא אדעתיך דלא יצא:

שמא לא נקבע. וכי אין נדרו נדר ואפ"ה אינו מביא אלא אשם בב' סלעים שכך הדין באשם שהשאר דינו כמותר האשם שהיא נדבה:

וכא נקבע. וה"נ נקבע בחמש ואם הביא בב' יצא והשאר כמותר חגיגה שקרב שלמי א"נ בהיפך שבשניהם נקבע ואם לא קרב בחמש לא יצא:

הלכה ו

מתני' **מי שלא חג**. שלא הביא שלמי חגיגתו ועולת ראייתו:

וי"ט האחרון. שמיני העצרת ואע"ג דרגל בפני עצמו הוא לשאר דברים מ"מ הוה תשלומין דראשון:

גמ' **מה ט"ו שנאמר בפסח י"ט האחרון תשלומין לראשון**. שהרי אינו חלוק מלפניו:
אלא צא שבת מהם הרי שבעה. מכאן שאין החגיגה דוחה שבת:
לא ממקום אחר. בתמיה הרי קרבן יחיד הוא ואיני דוחה שבת כשאר קרבנות יחיד:
והא תני אף בפסח כן. שחוגג בו שבעה ואם יצא שבת אינו אלא ששה ואנן שבעה יתכן:
הגע עצמך. כלומר ותו ואפילו בסוכה עצמו קשיא דכי נוציא שבת מהן לפעמים אינן אלא ששה אפילו עם שמיני כשחל י"ט הראשון בשבת דיש בשמנה ימי החג שתי שבתות:
שכבר למדנו שאין חגיגה דוחה שבת. ואיכא לאוקמי קרא שבעת ימים חוץ משבת דברוב שנים איירי קרא שאין יום טוב הראשון חל בשבת:
הכי גרסינן ומה תלמוד לומר תחוגו אותו. וה"פ מעתה דשבעת ימים אינו סותר להא דאמרינן דשמיני תשלומין דראשון איכא למידרש בחדש השביעי תחוגו אותו לרבות שמיני לתשלומין ושבעה דקרא חוץ משבת איירי:
אמר ר"י ותני כן. כלומר הא דבסמוך שמיני רגל בפני עצמו וכו' אמרו ר"י וגם תנינן כן בברייתא:
כולהם כתיב וביום. בקרבנות של חג בפרשת פנחס בכלהו כתיב וביום ובשמיני כתיב ביום לומר שהוא חלוק משלפניו:
מתניתא. דסוף פרק החליל אמרה כן מפורש:
בשמיני חזרו לפייס כרגלים. דבכל פרי החג לא היו מטילין פייס איזה משמר יקריב לפי שבסדר היו מקריבין אותן עד שכל ארבעה ועשרים משמרות שונות ומשלשות בהן חוץ משתים ופר דשמיני בתחילה מפייסין עליו:
אמר רבי אילא. זמן שצריך לברך שהחיינו:
פר אחד ואיל אחד. ואילו היה כסדר החג היו בו ששה פרים:

הלכה ז

מתני' **והוליד ממנה ממזר**. שהביא פסולים בישראל והן לו לזכרון לפיכך אין עונו נמחק בתשובה לבדה:
יכול הוא שיחזור. דמי גניבתו וגזילתו לבעלים ויהא מתוקן מן החטא:
גמ' **בשכר סופרים ומשנים**. מלמדי תינוקות מקרא ומשנה:
למיעבר. בעיירות שבא"י לתקן להן מלמדי תינוקות למקרא ולמשנה:
עלון. נכנסו למקום אחד ולא מצאו לא מלמד מקרא ומשנה:
אמרין. להו הביאו לנו שומרי העיר:
סנטורי קרתא. הם העומדים על המשמר בשערי העיר:
אמרין. להו אלו הן שומרי העיר בתמיה אינן אלא מחריבי העיר:

א"ל ומאן. הן שומרי העיר:
אם ה' לא יבנה בית וגו'. אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר ובזכות התורה ה' משמר אותנו:
ועל מאסם בתורה לא ויתר. והיינו שלא הרגילו בניהם לתורה שזהו מפני שהיתה מאוסה בעיניהם דאל"כ כיון שאין הטורח מגיע לעצמם למה לא הרגילו אותם:
אותי עזבו אוותרה. על זה הייתי מוותר להם אם היו לומדים התורה ושמירה דכתיב כאן היינו הלימוד:
השאור שבה. פי' רמז לסודות החכמה מצאתי ול"נ דה"ג המאור שבה וכ"ה ברבה:
מתקלסין. משבחין לפניהם:
היה נותן עיניו בתלמידים. שיבטלו מלימודם להוצאת המת ולהכנסת כלה:
יזכה בטבריא. שילמוד תורה בטבריא:
אתון ואמרון ליה. באו ואמרון לו לר' אבהו שר"ח בנו עוסק בגמילות חסדים בטבריא:
שלח. לומר לו לר"ח בריה דרבי אבהו המבלי אין קברים בקסרין שהיית יכול לישב במקומך ולעסוק בג"ח למה שלחתיך לטבריא אם לא לעסוק בתורה:
בשיש שם מי שיעשה. ההוא הוא דפטור אבל אין מי שיעשה. ודאי המעשה קודם שלא יתבטל:
דלמא ר"ח וכו'. מעשה שר"ח ור"י ור"א נתאחרו לבוא אצל ר"א לבית המדרש:
א"ל. היכן הייתם אמרו ליה לגמול חסד:
אמר לון. ולא היה שם איניש אחרינא בהדיה שיעשה המעשה ולא תצטרכו לבטל מלימוד:
א"ל מגור היה. גר היה בארץ נכריה ולא היה לו קרובים שיתעסקו בו:

הלכה ח

מתני' היתר נדרים פורחים באויר. מעט רמז יש במקרא שיוכל החכם להתיר הנדר ואין לסמוך עליו אלא כך מסור לחכמים בתורה שבע"פ:
הלכות שבת. והלכות חגיגה והלכות מעילה יש בהן הלכות שהן תלויות ברמז במקרא מועט כהר התלוי בשערות הראש:
והעבודות. הלכות הקרבנות:
הן הן גופי תורה. כלומר הן והן גופי תורה שכולן אמת:
גמ' **יש להן**. להיתר נדרים על מה שיסמוכו:
נשבעתי ואקיימה. מכלל דלפעמים אינו מקיים והיינו ע"י היתר:

נשבעתי באפי. מדקאמר באפי משמע שיכול לשאול עליו לפי שמחמת אפו היתה השבועה יש ללמוד מכאן שהמוצא פתח לנדרו לומר לא לדעת כן נדרתי שיקרני דבר זה שאני רואה שבא לי ע"י נדרי מתירין לו:

תמן תנינן. פ"ד דנדרים:

ופריך וכל הנדרים לא החכמים הן מתירין. בתמיה והלא הם המתירים כדמוכח קראי וכדמסיק ולא משני מידי אבל בנדרים משני דהני ד' אינן צריכין התרת חכם:

תלה הפרשה. פרשת נדרים בראשי המטות מה שלא מצינו כיוצא בו למאי הלכתא:

שלשה שיודעין. לפתוח פתח לנדר מתירין את הנדר כיחיד מומחה:

זקן. חכם:

סברין מימר. סברוהו למימר במקום שאין זקן הוא דמתירין ג' הדיוטות אבל במקום שיש זקן בעינן בעינן חכם דוקא:

אמרין. לפני ר' יסא אם רב הונא כראשי המטות הוא להתיר הנדר ביחיד או לא דרב הונא לא נטל רשות מהנשיא או מריש גלותא:

א"ל. אם אין ר"ה ראשי המטות ומי יהיה ראשי המטות אלא ר"ה ראש לראשי המטות הוא:

לדברים יחידים. כגון להתיר בכורות לחוד ולא לדין או בהיפך לדין לחוד ולא להתיר בכורות וכן שאר דברים מייחדים או דלמא כשממנים זקן ממנין אותו לכל דבר:

נשמעינה מן הדא. ת"ש:

ולראות כתמים. דם נדה:

מן דדמך. כשמת רבי ביקש רב מר"ש בנו של רבי שנעשה נשיא במקומו שיתן לו רשות להתיר מומי בכורות לו' שהוא מום קבוע ומותר לשחטו בחוץ:

כולא יהיב ליה. ר' לרב רשות אפילו על מומי בכורות חוץ ממומין שבסתר:

אע"ג דאת אמר וכו'. והוא שיהיה ראוי לכל הדברים של הוראה הוא דממנין אותו אבל אם אינו ראוי לכל הדברים אע"פ שהוא בקי בא' מהן אין ממנין אותו לדבר ההוא:

דהוה בכי בעיינוי. שהיה סומא באחד מעיניו ולא היה יכול למנותו לכולן שסומא פסול לחליצה:

וימניניה לדבר א'. לדון דיני ממונות אלא ש"מ דכל שאינו ראוי לכל הדברים אפילו לדבר אחד אין ממנין אותו:

לימים. לזמן מה ושיעברו אח"כ:

פייס לי. תבקש עבורי מר"י נשיאה שיכתוב לי איגרת אחד של כבוד לכבד אותי נגד העם שאצא לפרנסתי לחוצה לארץ:

שלוחינו. הוא והרי הוא כיוצא בנו שיהא לו רשות כאלו אני בעצמי שם:
עד שהוא מגיע אצלינו. הרשות שאני נותן לו יהיה עד שיחזור אצלינו ולא יותר ש"מ שממנין לימים:
הכין כתב ליה. ר"י נשיאה לר' לעזר:
מהו להתיר. נדרים בפלנים והוא מלבוש העשוי לכסות בו ראשו והוא גדול לפעמים ומיבעיא ליה כיון דקיי"ל שצריכין הדיינין להתעטף בטליתן בשעת הדין אם היתר נדרים סגי בפלנים או דלמא בעינן טלית דוקא:
במקום שאין טלית. הוא דמתירין בפלנים אבל במקום שיש טלית אין מתירין אלא כשהוא מעוטף בטלית:
לנדרים קלין. שניתרין בחרטה לבד מתירין אפי' בפלנים לפי שאינן צריכין עיון ואינן כדין והא דא"ר ירמיה דבעינן טלית היינו בנדרים חמורים שניתרין בפתח דצריכא עיונא:
ואת למד ממנו כמה הלכות. נמצא שאף טהרות מקרא מועט והלכות מרובות ולמה לא תני אותן בהדי הלכות שבת:
ואין את יודע מה טיבה. מהיכן למדו חכמים כן:
אל תפליגיניה לדבר אחר. אל תרחיקהו לומר שאינו כן או לדרוש דרשות דחוקות אלא אמור שהיא הלכה למשה מסיני שכך קבלו חכמים איש מפי איש עד משה:
משוקעות. נתונות:
ויאות. ושפיר קאמרת:
הרי שני מיני חיטים. דתנן בפ"ב דפאה אמר נחום הלבלר מקובל אני מר' מיאשא וכו' שקיבל הלכה למשה מסיני הזורע את שדהו שני מיני חיטים עשאן גורן אחד נותן פיאה אחת שני גורנות נותן שני פיאות:
יודעין היינו. בתמיה וכי היינו יודעין דין זה מן השכל או מן המקרא אלא שכך הלכה למשה מסיני א"כ ה"ה שאר דינים השנוים במשנה הלכה למשה מסיני הם:
וכי רובה של תורה נכתבה. הלא תורה שבע"פ היא גדולה ויתירה מן התורה שבכתב:
אלא מרובין הדברים הנדרשין מן הכתב. כגון מגז"ש מהיקש ומשא י"ג מדות:
מן הדברים הנדרשים מן הפה. והן הלכה למשה מסיני:
ופריך וכיני. וכי כן הוא רוב דברים הנדרשים הן מן התורה שבע"פ. מן הדברים הסמוכין לכתב. שיש להן רמז מן המקרא והן מרובים מן אותן שאינן נסמכין אלא לתורה שבעל פה:
אלו התוכחות. ורבי מלשון רובה קשת וימררוהו ורובו מצאתי ל"א לשון ריב כן נ"ל:
אפילו כן. אע"פ שכתב להן לישראל התוכחות:

לא כמו זר נחשבו. בתמיה והיינו דאוכח להו נביא לישראל לאחר שכתבתי לכם התוכחות אעפ"כ כמו זר נחשבתם:

מה בינם לבין האומות. שאף האומות יהיו להן ספר תורה של ישראל וידרשו בה דברי דופי והיינו אלו מוציאין ספריהן א"נ שלא יהא ניכר בין ישראל לאומות שאף הן מוציאין ספרים גליונים שלהן:

ה"ג אלו מוציאין ספריהן ואלו מוציאין ספריהן דפתריהן. כמו דפתרא והוא עור דמליח ולא עפיץ:

כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית. הרי שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבע"פ מכאן מוכח שהדברים שבע"פ הם חביבים:

ר"י ור"י בר"ש. אמרו שני דברים שוין ולא פליגי:

אם שמרת וכו'. דה"פ דקרא ע"פ היינו דברים שבע"פ הדברים האלה הוא תורה שבכתב כרתי אתך ברית ואם לאו אין כריתות ברית:

ה"ג וחורנא אמר אם שמרת מה שבפה וקיימת מה שבכתב את נוטל שכר. וקאי אהאי קרא דפרשת עקב אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה את ה' וגו' והוריש גוים וגו' ושמר תשמרון קאי על למוד התורה שבע"פ כדאיתא בספרי אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה קאי אתורה שבכתב ואח"כ והוריש גוים גדולים וגו' והיינו נטילת שכר:

עליהם וכו'. דכתיב ועליהם ככל הדברים וגו' והמ"ל עליהם כל דברים וכתיב ועליהם ככל הדברים תלתא ריבויין לרבות מקרא משנה הלכות תלמוד ואגדה אף שהם ה' מקרא מפשטיה דקרא משמע ותלמוד היינו לימוד הלכות:

תלמיד וותיק עתיד להורות וכו'. כל דברים נכונים שיתחדשו בתורה. לפני רבו ל"ג:

יש דבר שיאמר. זה חדש הוא ואפילו בדברים שהם למעלה מהשמש והם ד"ת היינו הוראת איסור והיתר:

וחבירו משיבו. אין זה חדש שע"כ לומר שכבר היה לעולמים ששמעו משה:

לא מן ההלכות. הלכה למשה מסיני שאין למידין ממנה אפילו בדבר הדומה שאין לך בה אלא חידושה:

ולא מן התוספות. תוספות ובריתות:

התלמוד. גמ' היא שני מיני חיטין היא שני מיני שעורין. דדינם שוה אם עשאן גורן אחד נותן פיאה אחת ב' גרנות נותן ב' פיאות ואף על גב דחיטים גופייהו הלכה למשה מסיני הם ואפ"ה מדמה להו רחב"ש שעורים לחיטים:

כך היתה הלכה. דאף שעורים כחטים אלא ששכחו והזכירם רחב"ש:

והא תנינן. בפ"ב דפיאה:
ומקיים יבשים לגורן. נותן פיאה לאלו לעצמן. דכשני מיני חיטים דמיין ולח ויבש שתי גרנות הן:
אית לך מימר. וכי אפשר לך לומר דאף זה היה בידם ושכחו שהרי הרבה חלוקי דינים נאמרו בה אלא ודאי דמדמין אפילו הלכה למשה מסיני וקשיא לר"ז דאמר אין למידין מן ההלכות:
מן ההורייה. הא דקאמר ר"ז אין למידין מן ההלכות לאו אהלכה למשה מסיני קאי אלא אההורייה שאם הורה החכם הלכה כפלוני אין למידין משם הלכה דשמא אם יבוא מעשה לידו ידקדק בדבר יותר ויראה טעם אחר:
שאין למידין מן המעשה. כגון שהורה רבו בדבר הלכה אל יקבע הלכה בכך דשמא טעה בטעם של פסק דין של אותו מעשה דהרבה טועין בדבר הלימוד כדאמרינן והא דרבי פלוני לאו בפירוש איתמר אלא מכללא וטעה בסברא:
הדא דאת אמר. לא אמרן שאין למידין מן המעשה אלא בההוא דלא סבר שלא אמר טעמו של דבר למה פסק כך אבל אם אמר הטעם סמכינן עליו אדרבה מעשה רב ל"א בההוא דלא סבר שההורייה נגד הסברא אבל בשאינו נגד הסברא הלכה כמעשה מצאתי והראשון נ"ל:
בההוא דפליג. בדבר שיש בו פלוגתא ורבו עשה מעשה כאחד מהם ולא אמר בפירוש שהוא מטעם דפסק כאחד מהחולקים אין סומכין עליו דדילמא חזי עוד טעמא אחרינא לפסוק כן אבל בדבר דליכא פלוגתא סומכין על המעשה ולא חיישינן לשום דבר:
ופריך ולא מתני' היא. בפ"ה דתרומות סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה ואח"כ נפלו שם חולין אם שוגג מותר ואם מזיד אסור:
ומשני מתני' בתרומה דחמירא. דהא אינה מתבטלת בפחות מק' לפיכך החמירו בה דאסור במזיד:
אתא. ר"א בשם ר"י לאשמועי' דאפילו בכל האיסורין הדין כן:
כשם שמצוה. להוכיח העם על דבר שהוא נעשה לאחר שיוכיחם:
שאינו נעשה. שלא יקבלו ממנו:
אם באת הלכה לידך. שאירע ספק טומאה בתרומה ואין אתה יודע אם שורפין על ספק כזה או תולין ולא אוכלין ולא שורפין:
לעולם הוי. אומר ששורפין שהיא חביבה:
מפרים הנשרפין וכו'. שטעונין הזיה על הפרוכת:
רבי יוסי פריך ולמידין וכו'. וכי ילפינן תרומה שאין מצותה אלא באכילה:

מדבר שמצותו. לכך מפרים הנשרפין שמצותן בשריפה הלכך ספק טומאה בתרומה תולין:
הדרן עלך פרק הכל חייבים

פרק ב

הלכה א

מתני' **אין דורשין**. לג' בני אדם כאחד בסתרי עריות כגון הנך עריות דלא כתיבו בקרא בהדיא ואתיא מדרשא:
ולא במעשה בראשית. במעשה ששת ימי בראשית אפי' לשני בני אדם וכל שכן לשלשה או יותר:
ולא במעשה מרכבה. שראו ישעיה ויחזקאל והוא השתלשלות העולמות:
ביחיד. אפילו לאדם אחד אין דורשין אא"כ מכיר בו לרב שהוא חכם שאם ימסור לו ראשי פרקים יהיה הוא מבין השאר מדעתו:
כל המסתכל בד' דברים. אלו דמפרש ואזיל:
רתוי לו. טוב ויפה היה לו אילו לא בא לעולם ורתוי הוא לשון רחמנות כלומר מרוחם הוא אילו לא בא לעולם:
מה למעלה. מראשי החיות:
מה למטה. מתחת לארץ:
מה לפנים. חוץ למחיצת הרקיע במזרח:
מה לאחור. למערב ל"א מה לפנים קודם שנברא העולם מה לאחור בסוף העולם באחרית הימים:
גמ' **דרבי עקיבא היא**. מתני' אתיא כרבי עקיבא דסובר כל היכא דכתיב לא תקח או לא תקרב קרינן בהו ולא תקריב להזהיר שניהם ואייתר לן איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה וגו' דהוה מצי למיכתב איש אל כל וגו' ואיש איש למה לי אלא למידרש מיניה איש איש תרי שאר בשרו חד ואמר רחמנא לא תקרבו הני תלתא לגלות ערוה וילפינן מדקרינן לא תשכיב כדאמרינן בסנהדרין פ"ד מיתות אם כן אף בכל עריות אף ע"ג דכתיב בהו:
ברם כר"י. אבל לר"י דמצריך אזהרה לנשכב בזכר ובכולהו עריות לא מצריך קרא לאזהרה לנשכב משום דיליף מאיש איש לרבות שוכב כנשכב א"כ לית לן קרא לאסור למידרש עריות בשלשה:
אזהרות לעובדה. כלומר אזהרה בפני עצמה לעובד ולנעבד אזהרה בפ"ע:

אזהרה לשוכב. לעצמו ולנשכב לעצמו ש"מ דהלכה כר"י וא"כ דורשין עריות אף בג':
דר"ע היא. דיליף מעשה בראשית מק"ו דעריות ועדיף מינה דמעשה בראשי' אפי' לשנים אין דורשין:
ה"ג ברם כר"י דורשין. אבל לר"י דלית ליה קרא למעט עריות אף מעשה בראשית דורשין:
מן מה וכו'. מהא דיתיב ריב"פ ודרש במעשה בראשית ברבים ש"מ דהלכה כר"י:
בתחילה. ביום הראשון נבראו כל הברואים ולא היו בהם רק יסוד מים ולא יצאו מן הכח אל הפועל:
חזר ועשאו לשלג. שהוא קצת מורכב מאויר ועיקרו מים:
משליך קרחו כפיתים. ולעיל מיניה כתיב הנותן שלג כצמר ומשמע ליה דבעניין הבריאה אייריי:
חזר ועשאו ארץ. שהיא מורכבת יותר מעפר:
והארץ עומדת על המים. התחתונים:
כי הנה יוצר הרים ובורא רוח. מה ענין זה אצל זה אלא ללמדך שההרים עומדין על הרוח:
רוח סערה עושה דברו. דבר הרוח הסערה עשאתו:
ומתחת. כל היצירה זרועות עולם הסובלים אותו ולפי שטבע הסערה להתפשט ולצאת להחריב העולם לפיכך היא תלויה וקשורה בגזרת האומר ועושה:
בקשו את ה' כל ענוי הארץ אשר משפטו פעלו בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף ה'. בכה רבי ואמר כולי האי כל זה יעשה לבקש צדק וענוה ועדיין בספק אם יסתר ביום אף ה':
שנאו רע ואהבו טוב והציגו בשער משפט אולי יחנן ה' צבאות. בכה ואמר כולי האי ואולי:
יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה. בכה ואמר אלו היסורין מקבל ועדיין בספק אם יש תקוה:
כי את כל מעשה האלקים יביא במשפט. ואף על הנעלמות ממנו שעשאן בשוגג הוא מביאן במשפט בכה ואמר עבד שרבו שוקל לו שגגות כזדונות כלום תקנה יש לו:
אנו על אחת כמה וכמה. לפיכך בכה רבי כי הנה יוצר הרים ובורא רוח מגיד לאדם מה שיחו. אפי' דברים שאין בהן חטא כגון שיחה יתירה שבין אדם לאשתו דברי שחוק שלפני תשמיש:
הבל היוצא מפיו. אפילו מה שעלה בדעתו לדבר וחזר בו מגיד לאדם ודריש ליה מדכתיב מה שיחו דהיינו מה שיהיה שיחו:

יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם. אפילו רוח מגיד לאדם לעתיד שהכל כתוב על פנקסו:
איליין ציפאריי. הנך שמסבבין ההרים. ציפאריי. כמו צפירה דמסכת כלים פרק י"ז:
תהו חשך ואפילה. נבראו עמהן עם ההרים:
קושטין אתם אומרים. אמת הוא מה שאתם אומרים שהעולם הזה עומד על הרוח:
א"ל מן הן וכו'. מניין אתה מודיע לי שכן הוא:
הוגנין. גמלים קטנים:
אטעונין לון. נתן עליהם משאות כבדות:
אקימין וארבעון. הקים אותן והבריכן עד שנס רוחן מהן ונחנקו ברוח שנתקצר מהן:
א"ל. עקילוס הנה לפניך הקים אותן:
א"ל. לאחר שחנקתם אתה אומר אלי להקימם בתמיה:
א"ל כלום. חסרתי מהם אלא הרוח ואם הבעלי חיים עומדים ברוח אף אתה תדע שאף עמידת הארץ על הרוח:
עוד היא כרבי עקיבא. אף זו כרבי עקיבא אתיא דסובר בעריות אין דורשין בשלשה ומעשה בראשית דחמיר בשנים ומעשה מרכבה דחמיר מיניה ביחיד אבל לר"י כיון דבעריות מותר לדרוש לכמה דבעי הוא הדין במעשה בראשית ובמעשה מרכבה:
ומשני דברי הכל היא. הך סיפא ככולי עלמא ואפילו ר"י מודה דאין דורשין אפילו ליחיד משום שחייב אדם לחוס על כבוד קונו:
אא"כ ראה או שימש. כל שכן שאסור לדבר בעניני המקום ל"א אסור לדבר לפני רבו בעניני המרכבה אלא אם כן ראה מרבו או שימש לפי שהחמירו בו מפני כבוד המקום:
כיצד הוא עושה. הא דתנן במתני' אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו כיצד מוסר לו רבו אם היה חכם:
ומסכים. ושותק ל"א והתלמיד מסייע וצריך שיסכים הרב לדברי התלמיד:
ולקה בשחין. שלא אמר הדברים כפי אשר היה ראוי להבין מראשי פרקים שפתח לו רבו:
באור. מת או יוצא מדעתו:
בשלג. היינו בשחין כדכתיב והנה ידו מצורעת כשלג:
יהלך באמצע. ואל ימהר ויבהל שכלו בדברים עמוקים:
השניני. למוד עמי:
תרשיני. תן לי רשות:
בתקופת תמוז. דאין דרך להראות קשת בענן:

ונראתה הקשת בענן. לומר שכדאי הן דברים אלו לרחם על הארץ ולכרות עליהם ברית כבימי נח:
והטרייקלין מוצע לכם. הוא חדר גדול:
לכת שלישית. של שבע כתות היושבות לפני השכינה:
שובע שמחות וכו'. אל תיקרי שובע אלא שבע:
מאין ולאין. מאין תבוא ואין לבך טרוד שאין אתה משיב שלום:
מסתכל הייתי. מתבונן הייתי במעשה בראשית:
ואין בין מים העליונים לתחתונים. במקום חיבורן:
נאמר כאן ריחוף. ורוח אלקים מרחפת על פני המי' ולא כתיב מנשבת על פני המים אלא לגז"ש:
הרי בן זומא מבחוץ. יצא חוץ מדעתו שעלה ליותר מן הראוי להרהר בו:
עד שנפטר. מן העולם לטובתו:
ג' הרצו תורתן. דרשו במעשה מרכבה לפני רבם:
אין דעתן נקייה. וברורה להבין הדברים על בוריין:
נכנסו לפרדס. עלו לרקיע ע"י שם ולא עלו למעלה ממש אלא נראה להם כאלו עלו:
הציץ. לצד השכינה:
ונפגע. נטרפה דעתו:
יקר בעיני ה' המותה לחסידיו. הוקשה מיתתו לפניו לפי שמת בחור ואף עפ"כ א"א שלא ימות שנאמר כי לא יראני האדם וחי:
קיצץ בנטיעות. קלקל ועות כמי שנכנס לפרדס וקיצץ נטיעותיו:
שהיה הורג רבי תורה. גדולי התורה:
אמרין. כל תלמיד שהיה רואה שהוא מצליח בתורה היה הורגו ע"י מכשפות או ע"י שמות:
ולא עוד אלא. שהיה נכנס לבית המדרש והיה רואה נערים יושבים לפני רבן:
והוה אמר. מה אלו יושבים כאן כלומר מה תועלת להן בלימודן הלא סופן שלא יצליחו בתורתם אלא זה יהיה אומנתו בנאי ושל זה נגר ושל זה חייט:
וכיון. ששמעו הילדים כן שלא יצליחו בתורה היו מניחין לרבן והלכו להן לאומנות:
אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. שבדברי פיו היה מחטיא התינוקות ונראה שילדיו היו והי"מ פי' שכל ישראל אחים זה לזה והראשון נ"ל:
אף בשעת עקתא. בשעה שהיה צרות לישראל שגזרו עליהן שלא לקיים המצות:

הוון וכו'. היו נותנין משאות על ישראל בשבת והיו הישראלים מתכונים שיהיו שנים נושאין משא אחד כי היכא דלא ליעבדו איסורא דאורייתא ששנים שעשאו פטורים:
אמר. אחר שיתנו המשא על אחד כי היכא דליעבדו איסורא דאורייתא:
אזלון. העכו"ם והטעינו המשא לכל אחד בפ"ע והיו הישראלים מתכוונים לפרק המשאות בכרמלית דה"ל עקירה ברשות הרבים והנחה בכרמלית וחזרו ועקרו מכרמלית והביאו לרשות היחיד למקום שציוו העכו"ם כי היכא דלא ליעבדו איסורא דאורייתא דמדאורייתא בעינן עקירה ברה"י והנחה ברה"ר או איפכא:
אמר. אחר להטעינן משאות של צלוחיות שא"א להן לפרק במהירות שלא ישתברו:
נכנס בשלום ויצא בשלום. שהציץ כהוגן שלא עלה למעלה עד שנתברר לו אמיתתו מה שראה מתחלה למטה הימנו:
משכני. כמשכני דעתי שכבר הבנתי כל הצורך מה שכבר ראיתי אז אחריך נרוצה לפיכך הביאני המלך חדריו בסתרי היכלות:
הא רבך לבר. הנה רבך בחוץ שאחר היה רבו של ר"מ:
ונפק לגביה. ללמוד תורה ממנו:
ומה פתחת ביה. כלומר ומה פרשת בו ונ"ל שהוא מלשון פיתוחי חותם כלומר מה העמקת בענין הזה:
אמר ווי דמובדין וכו'. חבל על דאבדו ולא משתכחי' דל"ל קרא הרי כך מפורש:
מראשיתו. בזכות שעשה בראשיתו בהיותו עושר ועומד על קיומו:
ומה הויתה דורש תובן. ומה דרשת עוד:
בזמן שהוא טוב מראשיתו. שמשע' הראשונ' היתה הכוונה הראשונה לטוב לשם שמים אז יש לו אחרית טוב אבל לא בזולתו ומייתי ראיה מאלישע:
מן דאכלון ושתון. לאחר שאכלו ושתו התחילו אותן שישבו בבית אחר לטפח ולרקד:
ונוחין לאבד. ככלי זכוכית שנשברו ולא אמרינן כיון שפירש מן התורה שוב אין לו תקנה:
ע"כ תחום שבת. להראות חכמתו אמר כן:
מן הן. מניין אתה יודע:
מן טלפי דסוסיי. מן פרסות של הסוס שהייתי מונה אלפיים אמה:
וכל דא. וכל זה מאין בא לו שטעה כל כך שאילולי שעלה שום ספק בלבו לא היה נוטה מדרך האמת באשר שהיה חכם גדול:
לפנים ממנו. קודם לו:
מאותו המין. מתקרובת עכו"ם:

והיה אותו הריח מפעפע בו. כארס של נחש ונפסק מזגו והיה מתאוה לדבר עבירה:
באיש. חולה:
אזל. ורצה לבקרו ומצאו חולה:
א"ל. ואם חוזר הוא בעת חליו מי מקבלין אותו:
אייקד. הנה הוא שורף:
נסב גולתיה. לקח טליתו ופרש על הקבר וידע שלא יאחז האש בבגדיו כמעשה דהאי חסידא במסכת שבת:
אמר ליני הלילה. כל זמן שרבי מאיר בעולם הזה ילין בגיהנם:
ואיטפיית. ונכבה האש:
ושמעין לך. בתמיה וכי שומעין לך להציל איש זר בזכותך מגיהנם אנן תנינן ברא מזכה אבא אבל לא תלמיד לרב:
מצילין תיק הספר עם הספר. הואיל ותשמי' קדושה הוא:
אל יהי חונן ליתומיו. הואיל והפליג ברשעו:
ראו מה העמיד. כלומר שהעמיד ר"מ שלמד תורה לכל ישראל א"נ על בנותיו קאמר שהיו חכמניות:
פליאה ממך. דבר שהוא סתום ולא רצה הקב"ה לגלותו:
במה שהורשית. והוא מיום ראשון לבריאה ואילך:
בנסתרות. כגון מעשה מרכבה וספר יצירה ומעשה בראשית והיא ברייתא א"נ מה למעלה ומה למטה:
יתרחשון וכו'. כלומר תאלמנה כולל ג' לשונות אלו וכדמסיק:
מי שם פה לאדם. או מי שם אלם או חרש שמעינן דאלם יותר מחרש וסתם אלם גם הוא חרש כסתם חרש שבמשנתינו שאינו לא שומע ולא מדבר:
יתפרכון. יתפררו לפירורים מלשון נפרכת כציפורן:
ישתתקון. כמשמעו שאינו מדבר:
דברים שהעתיק מבריותיו. שהעלימם והעבירן מבריות שלא ידעו:
עתק. לשון סילוק כמו ויעתק משם כך דברים אלו סתמן הקב"ה בתורתו שלא יבינו בהם רבים לפיכך אסור לגלותן:
סבור שהוא כמגאה. ואינו אלא גורם לבזות לעצמו:
בכבוד חי וכו'. אמר בכבוד דרך כבוד של מעלה:
אל יהי לו חלק. ברוב טוב הצפון לצדיקים לעתיד:

עד שלא נברא העולם. לחקור מה היה אז אסו' והיינו כבוד אלקים שאז עלה במחשבתו לברוא העולם במדה"ד שהוא אלקים:
כבוד מלכים. מדה"ר ומדה"ד שנשתתפו יחד אותן קורא מלכים ומה שנעשה מאז מותר לחקור בהן:
הזאת. התורה שנקראת זאת יודעת מני ממה שהיה קודם בריאת העולם:
אבל את. האדם אין לו רשות לחקור אלא מעת שבא אדם על הארץ ולא קודם לכן:
יכול. ישאל אדם מה שהיה קודם מעשה בראשית:
יכול משש' ואילך. מותר לדרוש ולישאל אבל בשש' ימי בראשית עצמן אסור דהא למן בריית אדם הוא דיהיב רשותא והוא בערב שבת נברא:
את שהוא כיוצא בשש'. דהיינו שש' ימי בראשית ולא קודם לכן:
יכול. אע"ג שאסור לישאל מה לפנים ומה לאחור מותר לישאול מה למעלה ומה למטה:
ולמקצה השמים ועד קצה השמים. יש לך רשות לישאל אבל לא יותר:
אלא עד שלא נברא העולם. לא תדרוש ברבים אלא את דורש ראשי פרקים ואין מוסרין אלא ליחיד:
ה"ג ולבך מסכים שלא תוציא כל הדברים מפיך:
וקולך הולך וכו'. כלומר מותר לדרוש אפי' ברבים:
ולמן היום. נמי מותר לדרוש אפילו בפירוש אפי' ברבים דלא נאסר אלא מה שלפני ששת ימי בראשית ופליג אר' בא:
אתיא דר"י בר פזי. דדריש ברבים בתחלה היה העולם מים במים כדאמרינן לעיל בריש פרקין אתיא כבר קפרא דאמר מה שהיה במעשה בראשית מותר לדרוש אפילו ברבים:
ומה דתני ר"ח. כי שאל נא לימים ראשונים יחיד שואל ואין שנים שואלין במעשה בראשית ובריית' זו איתא בבבלי אתיא כר' בא וכדפרישית:
בבי"ת נברא העולם. ודריש ב' ראשית היתה לבריאת שמים וארץ כך אין לך וכו' כלומר כך תסתום פיך מלשאול מה למעלה וכו':
מיום שנברא העולם. ולהבא ולא לפניו:
והוא מראה להן בנקודה וכו'. שצורת אות הבי"ת מרובעת ויש לה עוקץ חד מלמעלה לצד ימין נוטה לצד האל"ף ועקב עב למטה ונקודה שלמעלה והוא העוקץ מראה על האל"ף שאל א' בראה:
בנקודה שלאחריו. הוא העקב שלצד האל"ף ואומר להם שאדון שמו שהאל"ף ר"ת של אדון אי נמי אל"ף לשון אלוף שהוא לשון אדנות:
ואולי יעמוד. והלואי שיעמוד כי אני המסייע להם בברכה:

א' בה"א וא' ביו"ד. חלק את שמו והטיף מכל אות ג' טיפין ומאותן טיפין נעשו מים ואש ואויר וכל העולם כולו וכן כתוב בס' יצירה:
שהן יורדין לשאול. לקבר:
נקודה מלמעלן. היינו תג שבסוף גגה:
הן עולין. דגדולים צדיקים במיתתן מבחייהן:
מה ה"א פתוח מכל צד. שכל צדה שלמטה פתוח משא"כ במ"ם וקו"ף:
כך פותח פתח לכל בעלי תשובה. שיכנסו בהרווחה:
כפופין. מתבייש כל אחד מחבירו הגדול ממנו:
התחיל לקלס בשתי אותיות הללו יה:
על ביה שלו. דריש ביה כמו בייא והוא לשון צעקה הצועקים על העושק הנעשים בה והקב"ה ממונה על צעקת כלם:
ביבים. צינורות שעושין לקלח שם שופכין:
סריות. סירחון:
אינו פוגם. בתמיה דודאי פוגם כך אין לגלות מה שהיה קודם שנברא העולם:
עלייה בנויה ע"ג. הפרדס להציץ בו אבל לא ליגע בפרדס כך טובה לאדם להסתכל במעשה בראשית משנברא העולם והיינו סולו לרוכב בערבות ביה שמו שישבחוהו על הבריאה שהיתה בב' אותיות הללו אבל אין לדרוש מה שהיה קודם שלימות הבריאה:
משעשאו לכסא. עושה כסא קטן לרגליו שלפי גובה הכסא הוא מתקנו:
אפופירין. כסא קטן לרגלים:
אף ידי יסדה ארץ. מדקרי לה יסוד ש"מ שנבראת תחלה:
לפנים. היינו בתחלה:
מסלקין להון. משיבים להן שמשם יש ראיה לדבריהם שהארץ נבראת תחלה:
כבר היתה. דתיבת היתה מיותר אלא ה"ק והארץ הלזו כבר היתה קודם שנבראו השמים:
אם לבירייה. לבריאה שמים נבראו תחלה ואח"כ הארץ:
ואם לשכלול. גמר הבריאה הארץ נגמרת קודם לשמים:
עשו ג' ימים. שהו ג' ימים ואח"כ ברביעי הוציאו תולדות והן המאורות שבשמים שנבראו ברביעי. ה"ג בששי תוצא הארץ נפש חיה. והא דכתיב בשלישי ותוצא הארץ לא קחשיב בריאה דעיקרה בשביל נפש חיה היא:
אלא כאלפס הזה וככיסויה. ששניהם כא' נבראו אף ידי היא ידו השמאלית:
פעמים וכו'. כלומר לפיכך לא קפיד קרא ומזכיר לפעמים שמים תחלה ולפעמים ארץ תחלה לומר כא' נבראו:

הלכה ב

מתני' **שלא לסמוך**. בי"ט מפני שמשתמש בבעלי חיים וסמיכה בכל כחו בעינן. המחלוקת היתה בין הנשיאים ואב"ד דור אחר דור:

יצא מנחם וכו'. בגמרא מפרש להיכן יצא:

הראשונים. שהוזכרו ראשון בכל זוג היו נשיאים:

גמ' **אלא על הסמיכה בלבד**. שאף ב"ד הגדול היו מוחלקים בה שהרי הנשיאים ואב ב"ד מסנהדרין היו ולא אסתייעא מילתא לעשות בה הלכה פסוקה ע"פ רוב של יושבי לשכת הגזית אבל שאר דיני תורה לא היה מחלוקת בהם שלעולם נפסק הדין ע"פ רוב דעות של הסנהדרין:

ועשו אותן ד'. והן שמאי אומר מקב לחלה והלל אומר מקבים שמאי אומר ט' קבים מים שאובים פוסלים את המקוה והלל אומר מלא הין שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן והלל אומר מפקידה לפקידה הלל אומר לסמוך שמאי אומר שלא לסמוך:

אינה אלא רשות. כדתנן בפ"ב דביצה אלו הן משום שבות לא עולין באילן ולא רוכבין ע"ג בהמה והאי נמי משתמש בבעלי חיים שסומך עליה בכל כחו:

אבות העולם. גדולי הדור:

שאדם צריך. לסמוך בכל כחו דאל"כ מה טעם לאסור הסמיכה וכי אסור ליגע בבהמה בי"ט:

להיכן יצא. מנחם:

ממדה למדה יצא. כלומר לתרבות רעה:

כנגד פניו יצא. שלא לרצונו הוכרח לצאת:

תירקי זהב. לבוש בגדי מלכות הוא:

שהשחירו האומות פניהן. של ישראל בגזירות והלכו הן לפייסן:

כתבו על קרן שור. כל מי שיש לו שור יחקה על קרנו שאין לו חלק באלקי ישראל שיהא הדבר גלוי ומפורסם לכל:

אנן תנינן. במתני' אית תניי תני. ואיכא דתני ומחליף יהודה בן טבאי אב"ד ושמעון בן שטח נשיא:

עובדא דאלכסנדריא. דמייתי בסמוך מסייעא ליה:

הוון וכו'. רצו בני ירושלים למנותו לנשיא וברח לאלכסנדריא כדרך החסידים שברחו מן הגדולה:

ארוסי. ארוס שלי על שם שת"ח נמשל לחתן:

פירש. יהודה בן טבאי מן היבשה לים לבא בספינה:

אמר דבורה. כך שמה של בעלת הבית שהיה שוכן שם בהיותו באלכסנדריא וי"ג דכורה כלומר זוכרין אתם מה היתה חסירה הבעלת הבית הזאת מכל הטוב שלא עשתה:
א"ל. אחד מתלמידיו רבי עינה היה שבר:
א"ל הא. שתי רעות עשית א' שחשדת אותי שאמרתי שאיננה חסרה ביפיה ועוד לפי דברך הסתכלת בה והיא אשת איש:
מה אמרית. וכי אמרתי שהיא יפה מראה ח"ו לא אמרתי אלא שמעשיה נאים וכעס עליו והלך לו אותו תלמיד:
אכלין כחדא. כלומר מכיס א' אכלו ושתו ועסקו בתורה בהדי הדדי:
דמך וכו'. מת א' מהן ולא נספד כראוי:
מית. מת בנו של אדם א' ששמו מעון והוא היה מוכס ובטלו כל אנשי המקום ממלאכתן להספידו:
שרי. התחיל האי חסידא להצטער ואמר ווי שאין לישראל שום זכות שהוצרך החסיד הזה לסבול כל כך בשבילם ואמר שונאיהם דרך כבוד כתולה קללתו באחרים:
איתחמי. נתחזי לו חבירו החסיד בחלום וא"ל לא תבזה בני אדוניך כלומר בני ישראל:
דין. חסיד זה עשה עברה אחת ובזה שלא גמלו אתו חסד נתכפר לו ועל עצמו אמר:
ודין. בנו של מוכס עשה מצוה אחת ובכבוד זה שנעשה לו במותו קיבל שכרו:
חס ליה. ח"ו לא עבר עבירה מימיו שהיה לו בה הנאה:
אריסטון. סעודה:
לבולבטייא. הם שרים ולא באו השרים לאכול אמר יאכלו העניים הסעודה כיון דבלאו הכי לאיבוד אזלה:
ואית דאמרין. ויש אומרים דזו היתה מצותו של בן המוכס שהיה עובר בשוק ונפל ממנו ככר לחם אחד וראה עני אחד ונטלו ולא אמר ליה דבר בשביל שלא לביישו:
בתר יומין. לאחר זמן ראה החסיד החי לחבירו המת מטייל בתוך גנות ופרדסות ובתוך מעיינות מים:
וחמא. וראה לבנו של מעון מוכס שלשונו עומדת על הנהר ורוצה לשתות ואינו יכול להגיע לשם:
וחמא למרים. בת עלי בצלים בת אדם א' ששמו עלי בצלים:
רלב"י אמר. שראה אותה תלויה בחיטי דדיה:
ריב"ח אמר. שראה ציר פתחה של גיהנם קבוע באזנה:
א"ל למה. היה נידונת כל כך אי"ל מפני שהיתה מתענה ומפרסמת תעניתה:
ומקזה לה תרין ומפרסמת שהיא מתענת תרי יומי א"נ מתענגת על חד תרין בשאר ימים:

א"ל עד אימת. תהא נידונת האי איתתא בכך:
א"ל עד. שיבוא שמעון בן שטח ואנן מגביהין הציר מאזנה של זו ונותנין אותו תוך אזנו:
א"ל. דאמר אם אהיה נעשה נשיא אני הורג כל המכשפים והרי נעשה ולא הרג למכשפים:
והא. יש שמנים נשים מכשפות נתונות בתוך מערות דאשקלון והן מחבלין את העולם:
אלא. לך וא"ל לשמעון:
אמר לון. אני מתיירא שהוא נשיא ולא יאמין לי:
א"ל אי. יאמין לך הרי טוב ואין לא יאמין לך עשה סימן זה לפניו תן ידך על עינך ותצא עינך ותחזיר העין למקומה והיא חוזרת לחורה:
אזל. האי חסידא וסיפר לשמעון מעשה ורצה לעשות הסימן לפניו ולא הניחוהו כי האמין לו:
א"ל. יודע אני שאיש חסיד אתה ויותר מזה תוכל לעשות ולא עוד אי לאו שמשמים נאמרו לך מהיכן ידעת שכך אמרתי לכלות המכשפות שהרי לא הוצאתי דבר זה מפי כי אם בלבי הרהרתי:
ביום סגריר. הוא יום גשמים:
ונסב. ולקח עמו שמנים אנשים בחורים ונתן בידיהם שמנים לבושים נקיים ונתנם לתוך קדרה חדשה וכפאו הקדרה על ראשיהן שלא ירד הגשם על בגדיהם:
אין צפרית. אם אזעק פעם אחת תלבישו לבושיכן ואם אזעק פעם שניה עלו כולכם כאחד וכיון שאתם נכנסים כל א' ואחד מכם יחבק לאחת מהם ויגביהנה מן הארץ:
דעסקיה. דהאי כישופא אם מגביהין אותו מן הארץ אינו יכול לעשות כלום:
אזל. שמעון עם שמנים אנשים ועמד על פתח המערה:
אויים אויים. קומו קומו פתחו לי שמשלכם אני כלומר שגם הוא מכשף ול"נ על שם שנשים מכשפות מתלבשות כחתולים לכך קרא אותן אויים שתרגם אוים חתולין:
א"ל איך. באת לכאן בהאי יומא שהוא יום הגשמים:
אמר לון ביני טיפייא. בתוך הגשם הייתי מהלך ע"י כשפים ולא ירדו עלי גשמים:
א"ל. ומה באת לעשות כאן:
אמר. ללמוד וללמד. כ"א יעשה מה שהוא יכול לעשות:
והוות כל. אחת מהם אמרה דבר מה בכישוף והביאה פת:
קופד. בשר:
אמרון ליה את. מה אתה יכול לעשות:

א"ל איתי בי. לעשות תרין קולות ואני מביא לכם שמנים אנשים בחורים ויהיו שמחים עמכם ומשמח אתכם:
אמרון ליה. בזה אנן רוצים:
אמר כל. דרוצה יבחר זוגתו ונשאו אותם ותלו אותם על העץ:
הדא היא. דתנינן בסנהדרין פ' נגמר הדין:
שעונשין שלא כהלכה ושלא כתורה. אם השעה צריכה לכך:
עד איכן. ניתן רשות לב"ד לענוש:
עד כדי זמזום. עד שנוכל לחשוב שעשה עבירה או שבדעתו לעשות עבירה אפ"ה מותר לענשו:
בעדים אבל לא בהתרייה. הוא דמותר לענוש אבל אמחשבה לחוד לא:
והלא שבות היה. מדרבנן בעלמא כדתנן ואלו הן משום שבות דלא רוכבין ע"ג בהמה אפ"ה סקלוהו כמחלל שבת במלאכה גמורה:
צריכה לכן. שהיתה שעת גזירה והיו פרוצין בעבירה:

הלכה ג

מתני' **מביאין שלמים בי"ט**. שלמי חגיגה לפי שיש בהם צורך אכילה לאדם:
ואין סומכין עליהן. שהסמיכה אסורה משום שבות שסמיכה בכל כחו בעינן וה"ל משתמש בבעלי חיים אלא סומכין עליהן מעי"ט דלא בעינן תיכף לסמיכה שחיטה:
אבל לא עולות. חוץ מתמידין ומוספין שהן קרבן ציבור וזמנם קבוע אבל לח עולת יחיד שאין בה אכילת הדיוט ואפי' עולת ראייה קרבות בשאר ימות הרגל ולא בי"ט דרחמנא אמר עצרת תהיה לכם ולא לגבוה:
ובה"א מביאין. שלמי חגיגה ועולת ראייה דכתיב עצרת לה' כל דלה':
גמ' **הותרה סמיכה שלא כדרכה**. לסמוך מאתמול הלכך אוסרין לסמוך בי"ט שהרי היה יכול לעשותו מעי"ט:
כל עמא מודיי. הכל מודים באשם מצורע אע"ג שאינו בא לכפר אלא להכשיר וכ"ש בשאר אשמות שאם סמך עליו מאתמול לא יצא אלא בעינן תיכף לסמיכה שחיטה דילפינן אשם מחטאת וכתיב בפר כהן משיח והביא את הפר אל א"מ לפני ה' וסמך ידו על ראש הפר ושחט את הפר וגו' שמעינן שלאחר שהביא את הפר לאהל מועד הוא סומך ולא מאתמול:
שלמי נדבה וכו' יצא. דלא כתיב בהו והביא וסמך:
מה פליגין. כי פליגי:
ב"ש. מדמין אותן לשלמי נדבה דהא שלמים הן:

ב"ה. מדמי להו לאשם מצורע דהא חובה נינהו:
הן דאת אמר. הא דאמרת דלכ"ע אשם מצורע שסמך עליו מאתמול לא יצא דוקא כשהקריבו בזמנו ביום שמיני אבל לאחר זמנו כגון ביום התשיעי הרי הוא כשלמי נדבה אם סמך עליהן מאתמול יצא:
ומה אם בשעה שאני אוסר להדיוט. לעשות מלאכה דהיינו בשבת מותר לעשות מלאכה גבוה להקריב תמידין ומוספין:
בשעה שהוא מותר להדיוט. בי"ט דכתיב הוא לבדו יעשה לכם כל צד צרכי אכילה:
אינו דין שנתיר לגבוה. כל צרכי אכילת מזבח ואפילו עולת ראייה:
נדרים ונדבות יוכיחו. שי"ט מקום המותר להדיוט הוא ואתם מודין שאסורין להקריב והן צרכי גבוה:
חגיגה זמנה קבוע שאם לא חג ברגל וכו'. א"כ יש לחוש שמא יאנס או יפשע בשאר ימי המועד ולא יביא:
אך אשר יאכל לכל נפש וגו'. ולא עולות:
לכם אינו נעשה וכו'. בסיפא דאך אשר יאכל לכל נפש כתיב הוא לבדו יעשה לכם דרשינן לכם לצרכיכם בעינן שהוא שוה לכל נפש אבל לגבוה אפילו מה שאינו נאכל כלל עושין:
אבא שאול אומרו. לק"ו דב"ה בעניין אחר:
כירה. יש לו בית קיבול שתי קדירות ושייך למימר בה פתוחה וסתומה:
שכירתך סתומה. בשבת:
הוה עבר. לפני בית המדרש שמע קולם שקורין האי פסוקא ויזבחו וגו':
מאן דמפסק לה. בין זבחים לויעלו לומר שזבחים הקריבו בו ביום והעולות למחר:
כב"ש. סובר כב"ש דמביאין שלמים בי"ט ולא עולות והאי יומא י"ט היה:
מאן דקרי כולה. דמפרש לקרא שגם הזבחים הקריבו ביום המחרת סובר אף כב"ה כלומר אתיא כב"ע דאי כב"ש קשה הניחא עולות הקריבו למחר משום דאין מקריבין עולות בי"ט אלא שלמים למה הקריבו למחרת הא אפילו ב"ש מודין שמקריבין שלמים ביו"ט אלא כדר"י ברבי בון שהיו אוננים ולא היו יכולין להקריב ביום ההוא א"כ אף כב"ה אתיא:
שהביא עולתו לעזרה. בי"ט וסמך עליה:
וחברו עליו תלמידי שמאי. דסוברים שאין מביאין עולות וצ"ל שלא ראו שסמך דהא אף אסמיכה פליגי:

מכשכש בזנבה. כדי להטעותן שיסברו שהיא נקבה ואין נקבה באה עולה ועשה כן מרוב ענותנותו מפני השלום:
והפליגן. והרחיקן בדברים שלא יבדקו אחריו:
פעם אחת. ביום טוב:
ומצא אותה שוממת. שלא היו שם הרבה בני אדם שלא היו מביאין עולות כב"ש:
מצאן קדר. שהן מעולים וחשובים וראויין להקרבה:
הדא כסא בשירותא וכו'. כוס זה כשרוצה לחממו בתחילה צריך סל מלא עצים וכשנתחמם כבר במעט עץ סגי שמשתמרת חומו:
מיניה וביה. משל אחר מן העץ עצמו:
כל. גחלת שאיננה שורפת בתחלה שוב אינה שורפת שמצטננת וצריכה אש הרבה כך מפני ששתק הלל בתחלה הוצרכו לפעולות חזקות לקבוע הלכה כוותייהו:
מה זו סמיכה. שאתה רוצה לסמוך ולעבור על דברי ב"ש:
מה זה שתיקה. טובה היתה לך השתיקה:
שיתקו בנזיפה. בגערה והלך לו ונקבעה הלכה כב"ה:

הלכה ד

מתני' **יום טבוח**. שחיטת עולות ראייה של י"ט לאחר השבת שאין קריבין לא בי"ט ולא בשבת ועצרת יש לה תשלומין כל שבעה כפסח:
אין לה יום טבוח. אינה צריכה יום טבוח שמותר להקריבו בי"ט וב"ה לטעמייהו דאמרי מביאין שלמים ועולות בי"ט:
אין כה"ג מתלבש בכליו. נאים שלו ביום טבוח של עצרת שאחר השבת כדי שלא יתנאה באותו היום שיבינו הכל שאין היום יום טוב:
שלא לקיים דברי. הצדוקים שהיו אומרים עצרת לעולם אחר השבת מדכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת והן אומרים ממחרת שבת בראשית וא"כ לעולם עצרת באחד בשבת וחכמים השיבו כדאיתא בבבלי במנחות:
גמ' **אלא יומה הוא טבוחה**. שבערב יום טוב עצמו הוא שוחט קרבן ראייתו וכדפרישית במתני' הא בית שמאי אומרים וכו'. כמו גופא בית שמאי אומרים וכו':
ואין כהן גדול מתלבש בכליו. לבית שמאי אם כשחל עצרת בערב שבת אין כהן גדול מתלבש בכליו באחד בשבת שהוא יום הטבוח מקל וחומר:
בשעה שיש שם שלמים ועולות. כגון שחל עצרת בשבת מקריבין שלמי חגיגה ועולת ראייה בא' בשבת תנן במתני' שאין כהן גדול מתלבש בכליו:

בשעה שאין שלמים ועולות כדברי ב"ש. כגון שחל בע"ש דמודים ב"ש שמקריבין שלמים בי"ט:

וחג הקציר וגו'. משמע שהוא קוצר ביום החג:

את חוגג ושובת. שהוא י"ט:

ובלבד שיבלים לעיסתו. וגו' תו' ובלבד שיכלם לעיסתו וה"פ הא דקאמרת שביום שהוא חוגג קוצר דוקא מה שהוא לצורך אכילתו היום אבל לקצור ולהניח אסור דביום שמביא קרבן אסור בעשיית מלאכה לצורך ימים אחרים:

להן אינש. אותו אדם שנדר להביא עצים וביכורים כגון שאומר הרי עלי עצים למזבח ושני גזירים למערכה:

אסור בהספד ותענית וכו'. מפני שי"ט שלו הוא:

הא בה"א. כמו גופא בה"א וכו':

עורות. של עולות שמקריבין ביום טבוח למי מן המשמרות הם דאם הקריבום בי"ט פשיטא שהם של כל המשמרות בשוה כדתנן סוף סוכה:

של כל המשמרות. שהרי של כלן היו ובשביל שנדחה הקרבן לא נדחה זכותן של אותו משמר שזמנו בשבת זו:

ה"ג ואית אמר וכו'. וה"פ ואיכא דאמרי דלאו רבי טבי בשם ר"י אמר דפליגי בה ר"י ורשב"ל אלא סתמא קאמרו דפליגי בה ר"י ורשב"ל:

מה החדש וכו'. דאמרה תורה מנה ימים וקדש החדש למנויו מונים ל' יום ומקדשין יום א' אף עצרת מונין נ' יום ומקדשי' יום א' ולא שבעה:

שאם לא חג וכו'. ודאי מצותו אינו אלא יום אחד אלא דלהכי נקרא חג שבעות שיש לו תשלומין כל שבעה:

מתלבש בכליו. בח' בגדים:

לא היה עושה. הכה"ג כן שיהא מקריב קרבנות היום ומתלבש בח' אלא בשבתות וי"ט מפני כבוד היום:

הציץ מרצה. כשהוא על מצחו של כה"ג אבל אם אינו על מצחו אינו מרצה:

אפי'. כשהציץ מונח בזוית מרצה:

מ"ד הציץ מרצה על מצחו. דוקא טעמא מדכתב והיה על מצחו תמיד משמע דוקא עודהו על מצחו הוא דמרצה:

מן הדא דיה"כ. שאינו על מצחו בשעת עבודה לפני ולפנים דאינו נכנס בבגדי זהב ואפ"ה מרצה אם באו בטומאה דקי"ל כל קרבנות ציבור הקבוע להם זמן באין בטומאה:

מסייע לר"י בר' בון. דאמר בכל יום היה כה"ג מתלבש בכליו כדי לרצות על קרבנות ציבור:

מסייע לר' עוקבה. דלא היה מתלבש בכל יום ואפ"ה מרצה:

הלכה ה

מתני' **נוטלין לידים לחולין ולמעשר**. שני ולתרומה די להם נטילה בכלי שאין בו אלא רביעית מים ולקדש מטבילין לאכול שלמים וחטאת ואשם יש מעלה יתירה שצריך להטביל את הידים בארבעים סאה ואע"פ שאינן אלא סתם ידים שלא נגעו בטומאה המטמאה את כל הגוף מדאורייתא:

ולחטאת. ליגע במי חטאת מים המקודשים באפר פרה אדומה להזות מהם על טמאי מתים יש מעלה יתירה שאם נטמאו ידיו באחד מן הדברים המטמאים את הידים ולא את הגוף כגון ספר ואוכלין טמאים ומשקין טמאים וכל טומאות דרבנן נטמא גם הגוף וכל הגוף צריך טבילה וכל מעלות הללו שזה גבוה מזה מדרבנן הם והאי דנקט להו הכא גבי הלכות חגיגה לפי שיש בסופן הלכות הרגל שעמי הארץ חשובין טהורין ברגל ולא בשאר ימות השנה כדתנן בסוף חומר בקדש:

גמ' **ופריך ויש ידים לחולין**. וכי צריך לנגיעה דחולין נטילת ידים דהרי לא גזרו על הידים אלא שיהיו שניים ואין שני עושה שלישי בחולין:

דרשב"א אומר יש ידים. תחילות לחולין נמצא שהראשון עושה שני:

ד"ה היא. כמו איבעית אימא מתני' כד"ה אתיא והיינו טעמא דגזרו אף בחולין דאיירי בכהן שאוכל תרומה וגזרו עליו שלא יגע אף בחולין בלא נטילה כדי שיהא בדול אף מן התרומה שלא ליגע בה בלא נטילה:

מה רשב"א כר"ע. אתיא הא דרשב"א כר"ע:

דתנינן תמן. ריש פ"ג דידים:

המכניס ידיו. כשנטלן וטיהרן מטומאת סתם ידים ידיו תחילות פוסל א' בחולין דראשון עושה שני בחולין ומטמא אחד ופוסל א' בתרומה:

ומשני רבנן היא. רשב"א כרבנן נמי מצי סבר והא דקאמר יש ידים לחולין לאו ידים תחלות קאמר אלא בשניות קמיירי:

תמן מה טעמון. התם גבי בית מנוגע למה נגזור עליהן שיהו תחלות די שנגזור עליהן שיהיו כשאר ידים:

הכא. אעפ"י שהן כשאר ידים מ"מ בכהן גזרו שיהא צריך נטילה לחולין משום גזרת תרומה:

ופריך ולא. גזרו על משקה שנגע בידים שהוא ראשון כדתנן בפ"ק דשבת א"כ יהיו גם הידים תחלה:

ומשני ק"ו. מטבול יום שאין הידי' תחלה מטבול יום:

אינו אלא פוסל. שעושה שלישי ולא שני:

אף הוא בדל מן התרומה. שהרי שני עושה שלישי בתרומה ולמה יוסיפו בטומאה שאינה צריכה:

תמן תנינן. פ"ב דביכורים:

חייבין עליהן מיתה. זר האוכלן במזיד חייב מיתה בידי שמים דכתיב בתרומ' ומתו בו כי יחללהו ביכורים איקרו תרומה דאמר מר ותרומת ידך אלו הביכורים שנאמר בהן ולקח הכהן הטנא מידך:

וחומש. האוכלן שוגג משלם קרן לבעלים וחומש לכל כהן שירצה:

ואסורין לזרים. מן התורה אפי' חצי שיעור:

והן נכסי כהן. שיכול למכרן לכהן אחר וליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה:

ועולים בק"א. אם נתערבו במאה של חולין:

וטעונים רחיצת ידים. לפירות שניות ועושין שלישי בתרומה משא"כ במעשר שאין טעון רחיצת ידים לפירות דאמר מר הנוטל ידיו לפירות ה"ז מגסי הרוח:

והערב שמש. לטומאה דאורייתא משא"כ במעשר דתנן טבל ועלה אוכל במעשר:

ופריך תמן אתה אומר. משא"כ במעשר שאינו טעון רחיצת ידים והכא תנן במתני' נוטלין ידים למעשר:

ומשני הן דת אמר. הא דאת אמר הכא שהמעשר טעון רחיצה אתיא כרבנן והא דתנן בביכורים אתיא כר"מ:

דתנינן תמן. פי"א דפרה:

כל הטעון ביאת מים מד"ס. שהוא טהור מן התורה וחכמים גזרו עליו טומאה כל הנך דאמרי פ"ק דשבת:

מטמא את הקדש. נתנו עליהן טומאת שני לטומאה והשני מטמא את הקדש להיות קרוי טמא ופוסל עליהן עוד את הרביעי:

ופוסל את התרומה. להיפסל היא עצמה אבל אינה פוסלת אחר לעשות רביעי:

ומותר בחולין. לאכול חולין ומעשר:

ולא שמיע. כלומר הא דמוקי חדא כר"מ וחדא כרבנן לא שמיע ליה הא דר"ש דלדידיה איכא לאוקמי כולא כרבנן:

נפסל גופו מלאכול במעשר. אבל בנגיעה שרי:

מאי כדון. ומעכשיו איך אתה מתרץ למתני' אהדדי:
ומשני הן וכו'. מתני' דהכא איירי ברוצה לאכול ומתני' דביכורים איירי ברוצה ליגע דאף רבנן מודו דאינו צריך נטילה למעשר:
ופריך לא הוא רוצה לאכול וכו'. כלומר מה טעם לחלק ביניהון הא לא מצינו בכל התורה שיהא טמא מותר ליגע ואסור לאכול:
אלא משום נטילת סרך. הכא איירי בכהן וכדפרישית לעיל א"נ באוכל פת של מעשר ושל חולין שגזרו בו שצריך נטילה משום סרך תרומה:
ופריך והתנינן תרומה. במתני' והתם ודאי לאו משום סרך אלא מדינא בעי נטילה ה"ה לחולין ולמעשר נמי לאו משום סרך היא דהא בחדא בבא תני להו:
אלא בחולין שנעשו ע"ג טהרת קדש. כגון אדם הרגיל לאכול קדשים ורוצה להיות רגיל בשמירתן שלא ליגע בטומאות הפוסלת קדש אוכל גם חוליו ע"ג טהרת קדש:
ופריך וחולין שנעשו ע"ג טהרת קדש לא כחולין הם. בתמיה הא כחולין הם ואין צריכין שימור:
תיפתר. תפרש למתני' או כרשב"א וכדסלקא אדעתין מעיקרא וראב"ש כר"ע ס"ל ואין הטעם משום סרך תרומה או כראב"צ ומתני' בחולין שנעשו ע"ג טהרת קדש איירי:
דתנינן תמן. פ"ב דטהרות. הרי אלו כתרומה. לעשות שלישי והידים פוסלת אותן:
ופריך כל הן דתנינן. כל היכא דתנן מטבילין היינו במקוה של ארבעים סאה איירי:
למקדש. לקדש:
צריך רביעית. ואין צריך טבילה וקשייא אהדדי:
כאן בידים טמאות. שנגעו בטומאה המטמא את הידים צריך ארבעים סאה:
בידים טהורות. בסתם ידים:
כאן בקדש מקודש. קדש גמור שקדוש גופו כגון בשר הקרבן וחלות התודה שנשחט עליהן הזבח ומנחות שקדשו בכלי והן קדשי המקדש שקדושים בעצמם לאלו צריכין טבילה:
וכאן בחולין שנעשו ע"ג טהרת קדש. סגי ברביעית:
אלא אמרו. הנטמא בטומאה קלה טמא כאלו נטמא בטומאה חמורה:
ומה ת"ל טהור. דהא כתיב בה חטאת וממילא ידעינן דבעינן טהורים דוקא. מה ת"ל טהור אלא ללמדך שאפי' טהור למעשר אע"פ שהוא טמא לתרומה טהור לחטאת וכן הוא בספרי וללמד על טבול יום שכשר בפרה אע"פ שטמא לתרומה מיהו בסוגיין משמע דמצריך קרא אפי' היה האוסף טמא אם אוסף בכלי טהור מקרי טהור:
הגע עצמך. אמור לנפשך תיפתר דלהכי צריך קרא:

במגריפה. כלי שגורפים בו האפר ועשוי כמו מחתה:
במאי אנן קיימין. במאי עסקינן:
והלא פשוטי כלי מתכות. מקבלין טומאה וזה האוסף מיד כשמתחיל לאסוף מטמא המגריפה דהא קאמרת דטומאה קלה. מטמאה כטומאה חמורה א"נ. כיון שזה האוסף טמא אפילו למעשר מטמא הוא הכלי והא דנקט פשוטי כלי מתכות לומר אפי' אוספו במגריפה שאין לה שפה ואינה עומדת לקבלה מ"מ מקבלת טומאה:
לא כעומד מחמת דבר טמא הוא. שהרי אין המגריפה יכולה לעמוד אלא בסיועת האדם והוא המעמידה וכל המעמיד בדבר טמא טמא כמותו:
בנסר. שהוא פשוטי כלי עץ וארוך ועומד מחמת עצמו:
ופריך ואפשר שלא ינשא עליו. בתמיה וכיון שהאפר שע"ג הנסר נישא ע"י הטמא הרי הוא טמא:
במלתרה עבה. בקורה עבה שאי איפשר לו להגביה אותה כי אם ע"י היסט הוא אוסיף:
מה בין אדם טהור לחטא' וכו'. דתנן בפ' י"א דפרה כל הטעון ביאת מים בין מד"ס בין מד"ת מטמא את מי חטאת ואפר חטאת ואת המזה מי חטאת במגע ובמשא וכו' וכלי ריקם הטהור לחטאת במגע ובמשא דברי ר"מ וחכ"א במגע אבל לא במשא וקשי' ליה לר' בא מ"ט דחכמים דמחלקין בין אדם לכלים:
טהרה מעולה. כלומר טהרה יתירה:
היסט שטיהרתי וכו'. קאמר דטהור דמיותר איצטריך להוסיף טהרה לחטאת דאפי' בהיסט מטמא משא"כ בשרץ:

הלכה ו

מתני' **טבל לחולין והוחזק לחולין**. ועוד זו מעלה הטובל לאכול חולין ונתכוין לטבול להיות מוחזק להיות טהור לשם חולין. אסור למעשר. אסור לאכול מעשר שני הנאכל בירושלי' עד שיטבול לשם מעשר וכן כולם:
אסור לחטאת. למים המקודשים באפר פרה:
ולא הוחזק. לא נתכוין לשם טבילת טהרה אלא. לרחיצה בעלמא:
כאלו לא טבל. למעשר וכל שכן לתרומה ולקדש אבל טבילה היא לחולין דחולין לא בעי כוונה:
גמ' **ופריך וחולין צריכין כוונה**. בתמיה ולמה תנן והוחזק לחולין דמשמע הוחזק אין לא הוחזק לא:
ומשני דרובא אתא מימר לך. רבותא קא משמע לן דאפי' הוחזק לחולין לא מהני למעשר:

כמנין החולין. כמו כן מונין לחולין לעניין טומאה כך מונין למעשר כלומר כל מה שהוא טהור לחולין טהור למעשר:
כאן לאכילה. אפי' הוחזק לחולין לא הוחזק למעשר:
וכאן למגע. כל מגע הטהורה לחולין טהורה למעשר:
הטובל סתם. לשם טבילת טהרה:
מותר בכולם. מחזיק עצמו לכל מה שירצה:
במזוקק לכולן. בשצריך לטהרות כולן בשעה שטבל הוא דמותר בכולן הטובל סתם:
תמן תנינן. בפרק ח' דטהרות:
כיון שהשיקה למקוה. שחיבר קצה הא' מן המקל במקוה אף על פי שלא הטבילו כולו נטהרו כל המשקין טמאין שבראשו השני דקטפרס חיבור:
עד שיטביל את כולם. דקסברי רבנן קטפרס אינו חיבור:
מה פליגין. כי פליגי:
בטומאה קלה. שהמשקין טמאים בטומאה דרבנן אבל אם הם טמאים בטומאה דאורייתא אף ר"י מודה דלא סלקו להו הך טבילה:
מחזיק עצמו בכל מה שירצה. הואיל ועדיין מחובר מלמטה שמע מינה דקטפרס חיבור וקא סלקא דעתי' בטמא שנטמא בטומאה דאורייתא איירי:
באוכל אוכלין טמאין כו'. שהן טומאות דרבנן ולהכי מכשיר בקטפרס:
ופריך לא כן אר"י וכו'. גופו טהור בלא כוונה ואי בנטמא באוכלין טמאין למה ליה שיהא רגליו משוקעות במים ומשני מכיון שנתן דעתו וכו' הא דארשב"ל דגופו טהור בלא כוונה היינו לחולין אבל אם הוא לטהרה מעולה צריך כוונה:
מתניתא. דפ"ז דמקוואות:
מכוונות. מצומצמות לא פחות ולא יותר:
והשני טמא. שהרי חסרה במים שעל הראשון:
אף השני טהור. דאמרינן גוד אחית וה"ל כאילו המים שהעלה הראשון בגופו מחוברין למי המקוה:
ומשני ועוד היא וכו'. כלומר אף זו איכא לאוקמי בשנטמא בטומאה דרבנן:
מתני'. דפ"ד דמכשירין:
הצנון. שמונח במערה מליאה מים נדה מדיחתו והוא טהור דלא הוכשרו לקבל טומאה במים שמחוברים במערה:
ר"י מטהר משום ר"י. דאע"ג דהעלוהו כל שהוא כיון שהוא מחובר עדיין למי מערה כאלו כולו מונח שם:

ונידה לא טומאה חמורה היא. בתמיה ש"מ דאפי' בטומאה דאורייתא פליג ר' יהושע:
הדא. הך ברייתא ודאי קשיא לרשב"ל ואי אפשר לקיימה לרשב"ל אלא כר"י דאף בטומאה חמורה פליגי:

הלכה ז

מתני' **מדרס**. אב הטומאה לטמא אדם וכלים כמדרס הנדה שמטמא אדם וכלים כדכתיב וכל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו:
לפרושים. לאוכלי חוליהן בטהרה:
בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה. כאן חסר מעלה אחת והכי מיבעי ליה למתני בגדי פרושים מדרס לאוכלי מעשר שני בגדי אוכלי מע"ש מדרס לאוכלי תרומה דהיינו לכהנים בתרומתן וכל הני מעלות מדרבנן שאמרו אין שמירת טהרתן של אלו חשובה שמירה אצל אלו ומתוך שהן אצל אלו כאלו לא שמרום גזרו בבגדיהם שמא ישבה עליהן אשתו נדה והרי הן מדרס נדה:
היה אוכל חולין שלו בטהרה. כאלו היה קודש שהיה נזהר בהן מכל טומאה המטמא את הקדש:
והיתה מטפחתו מדרס לחטאת. אבל לא לקדש:
גמ' **במגעות שנו**. דוקא בגדי עם הארץ שנגעו באוכלי מעשר שני אבל אינן מטמאים לא במשא ולא בהיסט:
יושבת עליו ערומה. דלא החמירו על מדרס אשתו של עם הארץ לחולין אלא אם כן דרסה ערומה:
ויש היסט בחולין על ידי מגע. אם בא ההיסט ע"י מגע כדאמרינן שדרסה עליו ערומה מי אמרי' כן אף בהיסט ע"י משא או לא. ישבה. אשת עם הארץ על הכסא ונגעה בו מהו שיטמא:
ופריך מה נפשך. כלומר מאי קמיבעיא ליה הרי כאן מגע ומשא ופשיטא דטמא:
ומשני כמה דאמרת וכו'. הכי קמיבעיא ליה כמה דאמרינן במשא שאין הזב מטמא משכב עד שיהא רובו של זב שוכב עליו דכתיב וכל המשכב אשר ישכב עליו הזב עד שינשא רובו עליו:
ודכוותה במגע. מיבעיא ליה מי בעינן שיגע בכולו דוקא או אפי' אם דרסה במקצת רגלה על הבגד טמא מדרס כך למדתי מפי' הר"ש:
מהו. שיעשה כזב אצל התרומה. שיטמא בהיסט ומדרס או דוקא בבגדיו הוא דמטמא כדאמרינן בחולין שמא דרסה עליהן אשתו אבל הוא עצמו אינו כזב:

והא תנינן. פ"ז דטהרות:
בזמן. שהחבר יכול לראות הנכנסין והיוצאין מן הבית:
האוכלין וכו' טמאין. דחיישינן שמא נגע בהן השומר הזה שהוא ע"ה אבל המשכבות וכו' טהורין שאין ע"ה עושה משכב ומושב דלא גזרו אלא על טומאת מגע בלבד:
אין תימר. ואס"ד שעשו גופו כזב:
אפי' מוקפין צמיד פתיל. יהיו טמאין שניחוש שמא הסיטן:
בע"ה אצל פרוש. בחולין ולא בתרומה וליכא למפשט מיניה תרומה:
כן אר"י. שהיה רבו דמתני' בתרומה איירי:
דתנינן תמן בסיפא דמתני' דבסמוך:
ה"ג ואם אינו רואה את הנכנסין ואת היוצאין אפילו מוביל אפי' כפות הכל טמא וה"פ אפילו השומר גידם ואינו יכול לילך אא"כ מובילים אותו ואפי' הוא כפות כיון שהבית ברשותי הרי הוא כביתו והכל טמא שהע"ה בביתו מטמא כל הכלים אפי' מוקף צמיד ופתיל:
כלום אמרו. שהכל טמא אלא משום הסיט א"כ ודאי בתרומה איירי דחולין ודאי אין הע"ה מטמא בהיסט א"כ אף רישא בתרומה איירי ובריש טהור דכיון דהבעל הבית יושב ומשמר לא גזרו משום היסט:
ופריך לא כן אר"י לא חצצות. שלא יהו כלים של ע"ה חוצצין:
ולא הסיטות. שאף מי שבגדיו מדרס לתרומה אינו מטמא בהיסט:
ולא רה"י ספק טומאת תרומה ברה"י טהורה:
ולא רשות ע"ה. תרומה המונחת ברשות ע"ה אינה טמאה אם הפקידה אצלו ומדקאמר ולא הסיטות אפי' בע"ה כ"ש בפרוש ואיפשיטא בעיין ומתני' ע"כ צריכין לאוקמי דהטעם משום שמא נכנסה אשה נדה לבית ואפילו בחולין איירי:
ה"ג גופו של תרומה. וה"פ גופן של אוכלי תרומה מהו שיטמאו קדש או דלמא אבגדיו הוא דגזרו ולא על גופו כמו בחולין ותרומה:
החותך שפופרת. להשתמש בה קדש:
החותכה. או המטביל הטעון טבילה קודם החתיכה וקודם הטבילה שאם לא טבל הוא מטמא השפופרת משמע דאפי' חתכה וכלי תרומה צריכה טבילה:
ניחא חותכה. דצריך טבילה דאי אפשר שלא יגע בה אלא המטבילה למה צריך טבילה יכרכנה בסיב אלא ש"מ דגופן כזב ומטמאה בהיסט:
תיפתר. תפרש לברייתא דה"ק החותכה על מנת להטבילה צריך טבילה השפופרת דלא שמרה כראוי ולא תפשוט מיניה מידי:

לגינים. כדים:
ה"ג אחד טהור לחטאת וא' טהור לחדש או לתרומה:
שניהם טהורים. ש"מ דאין גופו של אוכלי קדש כזב אצל חטאת אלא בגדיו הלכך גם הכלים טהורים:
ה"ג עשה את הטהור לחטאת שהיסיט כרוקו של הטהור לתרומה ונטמא וה"פ הטהור לחטאת שהיסיט כלים שאינן טהורים לחטאת כרוקו של אוכלי התרומה ונטמא הטהור לחטאת ש"מ דגזרו אף על גופו לחטאת הלכך רוחו טמא דמעיין של זב הוא וטמא:
היא טהור לתרומה וכו'. כלומר ואין חילוק בין טהור לתרומה או טהור לקדש דשניהם שוין ובשניהם גזרו אף על גופו:
הדרן עלך פרק אין דורשין

פרק ג

הלכה א

מתני' **שמטבילין כלי בתוך כלי**. כששניהם טמאים:
אבל לא לקדש. דאמרינן כבדו של פנימי מכביד על החיצון וחוצץ ואין טבילה עולה לא לזה ולא לזה:
אחוריים ותוך ובית הצביעה לתרומה. כלי הראוי להשתמש בתוכו ובאחוריו ובבית צביעתו כל תשמיש ותשמיש שבו חשוב כלי בפני עצמו לענין תרומה שאם נטמא זה לא נטמא זה ובטומאת דרבנן קאמר כדמפרש בגמ' בית צביעה. בית אחיזה להכניס אצבעו בתוכו כשהוא שותה:
אבל לא לקדש. כשנטמא א' מהן כולו טמא לקדש:
הנושא את המדרס. מנעל של זב:
נושא את התרומה. אם ירצה בחבית של חרס שאינו נוגע באוירה:
אבל לא את הקדש. בגמ' מפרש טעמא:
לא כמידת הקדש. בחציצת טבילותיו מידת התרומה:
שבקדש. אם יש בגד טמא ובא להטבילו אם קשור הוא מתיר את קשרו משום דדמיא לחציצה:
ומנגב. אם לח הוא מנגבו תחלה דשמנונית שעליו הוי כחוצץ:
ובתרומה. אם ירצה קושרו ואח"כ מטביל כשהוא קשור ואין בכך כלום:

גמ' **אוכלי תרומה זריזין הן**. לפי שתמיד הן אוכלין תרומה זריזין בה אבל אוכלי קדש אינו אלא לפרקים כשהן במקדש הלכך אינן זריזין כל כך לפיכך החמירו בקדש יותר מבתרומה:

והדא הוא מעלה. וכי זו מעלה היא בשלמא דבר שהוא שוה בשניהן ואפ"ה אמרו שבקדש טמא ובתרומה טהור זו היא מעלה אבל דבר שאינו שוה בשניהם שאין אלו זריזין כל כך אינו חומרא:

במזוקק לקדש. שצריך לקדש ואוכל תמיד קדש א"נ שטובל כלי לתרומה ולקדש לא יטבול כלי בתוך כלי אע"פ שצריך לשניהן כיון דסתם אוכלי קדש אינן זריזין:

כבד כליטרא. אפי' לתרומה אין מטבילין כלי בתוך כלי:

וגרגותני. הוא סל גדול מאד שבו מסננין היין בעת הבציר ונותנין אותו תחת קילוח הגת והיין מסתנן בו ויורד לבור:

דתנינן תמן. פ"ח דמקוואות:

טמאים. דבמקום אחיזתו לא באו מים:

טהורין. לפי שהמשקה שעל ידיו מתחבר למי המקוה ושוב אין כאן חציצה:

ירפם עד שיבואו בהם המים. ש"מ דס"ל לר"ש שאין מטבילין כלי בתוך כלי:

ר"ש יודה לאבא שאול. דכ"ש הוא ומה הכא שהמים שבידו הם באים על הכלי אפ"ה מצריך ר"ש שירפם כ"ש בכלי בתוך כלי דאין מטבילין:

אבא שאול לא יודה לר"ש. דשאני התם שהמשקה שעל ידיו מתחבר למי המקוה:

ותני כן. ותניא נמי הכי בברייתא מפורש דהלכה כדבריו:

מתניתא דר"מ. דתנן בפ' כ"ה דכלים כל הכלים יש להם אחוריים ותוך ויש להם בית הצביעה רמ"א לידים הטמאות והטהורות א"ר יוסי לא אמרו אלא לידים הטהורות בלבד פי' ר"מ סובר שבית הצביעה חלוק כשהידים טמאות ונגעו בבית הצביעה שיש בתוכו משקין ונטמאו המשקין והבית הצביעה אפ"ה לא נטמאו אחוריים וכן כשידים טהורות והחזיק הכלי בבית צביעתו טהורים אע"ג שיש באחורי הכלי משקי' טמאים ור"י סובר דלענין טומאה אין חילוק בין בית הצביעה לאחוריים אלא אם נטמא הבית הצביע' גם אחוריים טמאים ואינו חלוק אלא לענין ידים טהורות בלבד וכדפרישית הרי דלר"מ יש חומרא בקדש שהידים טמאות שנוגעים בבית הצביעה בקדש מטמאים אחוריים או אפילו תוכו משא"כ בתרומה אבל לר"י והוא מפרש לדברי ת"ק דמתני' דכלים אין חילוק בידים טמאות בין בית הצביעה לאחוריי' ואין בבית הצביעה שום חומרא בתרומה מבקדש שהרי הוא כמו האחוריים ולא ה"ל לתנא למתני אלא אחוריים ותוך בתרומה

אבל לא בקדש ולענין ידים טהורות ותרומ' שוין שאם נגע בבית הצביעה שהידים טהורות והשתא ה"ק רבי יונה מתני' דתני גם בית הצביעה אתיא כר"מ אבל לחכמים עושין כן אפילו לקדש שאין בית צביעה כתוך לענין ידים טהורות שיהו טמאות בנגיעה זו והכי ה"ל למתני כלי קדש כלן כתוך וממילא נשמע דאף בית הצביעה בכלל ובתרומה יש להן אחוריים ותוך:

כמה מעלות בקדש. יותר מבתרומה:

שלש עשרה. דקחשיב להשנויים במתני' י"א מעלות דקחשיב בית הצביעה למעלה בפני עצמה דחלוק בית הצביעה מאחוריים לענין ידים טהורות ותרתי דפרק דלעיל נוטלין לידים לחולין ולתרומה ולקדש מטבילין טבל והוחזק לתרומה לא הוחזק לקדש:

שתים עשרה. דסובר אחוריים ובית צביעה חד דינא אית להו ומה שחלוק בית צביעה מאחוריי' לדעת רבי יוסי לא מיקרי מעלה דאין חילוק בין תרומה לקדש והרבה פירושים ראיתי בסוגיא זו ומ"ש נ"ל עיקר:

שימשתי את ר"ע עומדות וכו'. כלומר שימשתי את ר"ע הרבה ממך:

אלכסנדרי לאמיתו הוא. דברי ר"י הסנדלר שהיה אלכסנדרי הן דברי אמת ויודע שלא אר"ע אלא עשר מעלות:

ועמדו משם בנשיקה. כלומר אע"פ שדברו קשות זה לזה מ"מ כשעמדו היה ביניהם אהבה ואחוה:

וכל מאן. וכל מי שלא היה לו טלית חתך חבירו טליתו ונתן לו מחציתו:

ולמה עושין כן. ליתן טלית לכל אחד:

דהוון דורשים. שהיו דורשים כל א' שבעה פנים על פסוק אשירה נא וגו' ואין נאה לדרוש בלא טלית:

וקלסין לאחרייא. ושבחו לאחרון שבהם על שמצא פנים נאה לדרוש בו ואמרו שרשב"י הוא היה האחרון:

ולמה. היו דוחקין השעה לדבר זה לעבר השנה בבקעת בית רמון ולא המתינו עד בואם אל ארץ נושבת. ומשני דהוון דורשין מימר. היקישא דהך קרא:

מי אתי מיזל. כשרצו לילך משם:

אמרין. בואו ונראה מעשינו אם יסכימו מן השמים עלייהו אם באמת אנחנו הגדולים שבדור ומותרים לעבר אפי' בח"ל:

והוה חמי. והיו רואים חד סלע של שיש שקורין מרמר"א והיה כל א' וא' נוטל מסמר א' ותחב אותו בתוך הסלע והוא ירד בתוכו כבתוך עיסה ועד עכשיו קורין אותו סלע מסמורת:

בין בפנים בין בחוץ. בין שאוחזין בו בפנים בין שאוחזין בו בחוץ נקרא בית הצביעה:
שהנקיים. איסתניסים:
אפשר לומר בנגוב וכו'. כלומר במאי עסקינן אי נגוב האיך אפשר שיטמאו הידים אותו שידים נגובי' אינן מטמאין כלי אבל אפשר לומר שבית הצביעה מלא משקין ונגע בהם וקשיא הא כיון שנגע בהם המשקין יוצאין ע"י הנגיעה חוץ לבית הצביעה לתוך הכלי דהא בבית הצביעה שהוא בפנים נמי איירי והר"ש פי' כשהוא מלא משקין אע"פ שלא יצאו לחוץ מטמאין הכלי:
אלא. הכא במאי עסקינן כשהוא מלוכלך קצת במשקה ולא נטמא אלא בית צביעה לחוד:
עשו משקה וכו'. כלומר לעולם במלא משקה ודקשיא כיון שנגע בו נטמא כל הכלי שאני משקה שבבית הצביעה שאינן מטמאין במקומן:
כמשקה בית מטבחייא. הדם והמים שבעזרה שאין מיטמאין ולא מכשירין כדתנן בעדיות:
טהורין במקומן. בעזרה:
וטמאים. אם יצאו חוץ לעזרה:
וכה. והכא קיימה ר' סימון כבר תירצה רבי סימון:
בשיצאו וחזרו. לעזרה בקדושתן קיימין שהן טהורין:
ניטמא משקה. העליון שבתוך העזרה והיה שותת ויורד למטה חוץ לעזרה במקומן כל זמן שהוא בעזרה טהור:
וחורנה. ואידך:
הדא דאת אמר. אמתני' קאי לא אמרן דחלוק תוך מאחוריים דוקא כשנטמאו האחוריים בטומאה דרבנן כגון באוכלין ומשקין דמדאורייתא אין כלי מקבל אלא מאב הטומאה אבל אם נטמאו המשקין שבאחוריים מחמת שרץ נטמא הכל אפילו תוכו:
תמן תנינן. בפ' כ"ה דכלים:
לעריבה גדולה של עץ. הוא דאית בה דין בית צביעה וכאשר נטמא גב הכלי לא נטמא בית צביעתו:
לכוסות. לבד יש להם דין בית צביעה א"נ אף לכוסות קאמר:
לידים טמאות וטהורות. בין שהיתה ידו טמאה והחזיק בבית צביעה שיש בו משקין ונטמאו המשקין יהבית הצביעה אפ"ה לא נטמאו אחוריו ובין שהיתה ידו טהורה ואחורי הכלי טמא במשקין טמאין ונגע בבית הצביעה לא נטמאו ידיו:
וכר"מ. הא ודאי לא קמיבעיא לן שאם היו ידיו טמאות ואחורי הכוס טהורים ומשקים ע"ג אחוריו ואחז בבית הצביעה שנטמאו המשקין שבבית הצביעה אין המשקין שע"ג

אחוריו טמאין לטמא את הכלי א"נ אף המשקין שבתוך בית הצביעה אינן מטמאין את הכוס אפילו ידיו לחוץ ל"א אינו חושש שמא כטמאו משקין שבאחורי הכוס מחמת ידיו ויחזירו ויטמאו את הכוס כן הוא בתוספתא דכלים כשם שאין וכו'. מיהו הא קמיבעיא לן מי אמרינן כשם שאין משקה מיטמא מן היד לטמא הכוס כך אם נפלו משקין אלו אח"כ על אוכלין אין מטמאין אותן או דלמא דוקא במקומן אין מטמאין אבל שלא במקומן מטמאין:

מפני. שהמשקין ע"ג קרקע הוא דמטמאין במקום אחר אבל ע"ג הכוס אינן מטמאין במקום אחר ואיפשיטא בעיין:

אלא. הא מיבעיא לן אם היה המשקה נתון על גבי היד ואחזו בבית צביעה מי אמרינן דאפ"ה אין היד טמא או דלמא נטמאה היד ממשקין אלו:

וכר' יוסי. ואליבא דר' יוסי דאמר לא אמרו אלא לידים טהורות הא פשיטא לן שאם היו ידיו טהורות וכו':

וכשם וכו'. מיהו הא מיבעיא לן אם אותן משקין מטמאין ככר במקום אחר או לא:

ה"ג נשמעינה מן הדא. משקין טהורים נתונין בקרקע נגע בהן ככר טמא טימאן לאיזה דבר וכו':

ה"ג משקין טמאים שהיו נתונים ע"ג הארץ ונגע בהן כוס שאחוריו טהורין ובית צביעותו נטמאו אחורי הכוס וכ"ה בתוספתא דכלים. וה"פ דוקא כשהיו נתונים ע"ג הארץ אבל בכוס אינן מטמאין ולפי הגירסא שלפנינו משמע דפשיט ליה דהמשקה מיטמא לטמא הכוס:

ופקקה בסנדלו. שהיתה מדרס הזב:

יש מהן שאמרו וכו'. באפר חטאת אמרו שלא ישא את המדרס אם עבר ונשא טמא ויש מהן שאמרו וכו' אם עבר ונשא טהור היינו קדש:

שלא עשו גופו. של אוכלי תרומה כזב אצל אוכלי קדש ותפשוט בעיא דלעיל דס"פ אין דורשין:

אפי' עבר ונשא יהא טמא. שהרי האדם נטמא בנשאו את המדרס ולא יהא עדיף מאוכלי תרומה ואפ"ה טהור כ"ש אוכלי תרומה:

במזוקק לקדש. שהנושא אוכל קדש תמיד והלכך עדיף מאוכלי תרומה אע"פ שהוא טמא עכשיו לא גזרו בו דזריז הוא:

מתיר את החוטים. כגון כלי שהוא מפוצל ולוחותיו וקורותיו מקושרים כגון מטה וכיוצא בה אם נטמא וצריך להטבילו לתרומה אם ירצה מטבילו כולו כאחת כשהוא מקושר אבל לקדש מתיר תחלה הקשרים שבו:

ומנגב את הנקבים. שהיו החוטין בתוכן שאולי יש בהן דבר החוצץ:

והן חציץ אותו. מנקין אותו שלא יהא בה דבר החוצץ:

הלכה ב

מתני' **כלים הנגמרים בטהרה**. שגמרן חבר ונזהר בהם משבאו קרוב לגמרן שראויין לקבל טומאה:

צריכין טבילה לקדש. בגמרא מפרש טעמא:

כלי מצרף מה שבתוכו. הוי חתיכות הרבה של אוכלין בכלי אחד ונגע טבול יום שהוא פוסל את התרומה באחת מהן הכלי מצרפן להיות כולן חתיכה אחת ונפסלו כלן בקדש:

הרביעי בקדש פסול. ואינו פוסל:

אם נטמא אחת מידיו. בטומאה דרבנן שאין מטמאין אלא את הידים ולא את הגוף ובקדש מטביל את שתיהן והוא שתשאר לחלוחית ביד הטמאה בשעה שנטמאה:

גמ' **יודעת אני**. שבשעה שנארג בה ג' על ג' אצבעות שנראה לטומאה לא נגעה בו טומאה ומכל מקום לא נתתי אל לבי לשומרו:

מתוך שהוא בודקה. שהיה ר"י מרבה לבודקה מתוך שלא היה בלבך לשמרו שמא אירע כך וכך ולא נזהרת:

נדה באה. ומשכה עמי בחבל שקשור בכלי אריגה ושמא הסיטתו:

נפסקה נימא. קודם שארגתי בה ג' על ג' וקשרתיה בפה ולא היתה טבולה לנדתה ויש לחוש שמא כשארגה בה ג' על ג' אצבעות עדיין היה הרוק לחה ורוק הנדה אב הטומאה:

ה"ג החותך שפופרת של קדש החותכה והמטבילה טעון טבילה וכ"ה לעיל וה"פ החותכה או המטבילה טעונין טבילה שהרי נוגעין בה בלי ספק ועשאוהו כטמא מת בשביעי שלו שמטמא אדם וכלים:

ופריך ניחא חותכה. צריך טבילה לפי שאי אפשר שלא יגע אלא המטבילה אמאי צריך טבילה הרי אפשר לכרכה בסיב ולטבלה:

שחתכה ע"מ להטבילה. הוא דצריך טבילה. לפי שאינו נזהר:

עד כאן. עד הכלי מצרף וכו' אין מעלות אלו אלא לקדש מקודש בלבד:

מכאן ואילך. שאר מעלות עד סוף מתניתין אפי' בחולין שנעשו על טהרת קודש יש להן מעלות אלו יותר מן התרומה:

דתנינן תמן. ברפ"ח דעדיות:

הוסיף ר"ע וכו'. רישא דמתני' העיד ר"ש בן בתירא על אפר חטאת שנגע טמא במקצתו פסל כולו. על הלבונה ועל הגחלים אף ע"ג דלאו אוכלא נינהו חיבת הקדש מכשרתן לטומאה:

פסל את כלן. לפי שהכלי מצרפן יחד והך עדות דרבנן הוא:

יודעין היו שכלי שרת מחברים. אפי' מדאורייתא כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת:

על. סלת של שירי מנחות:

שיהו מחברין את עצמן. אע"פ שאינו צריך לכלי עוד:

מפני שנזקקו לכליין. שמתחלה היו צריכין שיהו כולן בכלי לקמוץ מהן:

על הסלת וכו'. שאפי' מונחים על העור שהעור מחברן:

גחלים מאי. למה יהיו כמחוברים:

שבמה שהוא חותה הוא מכניס. נמצא שמשעה ראשונה היו זקוקים לכל:

אבל בגחלים. שהיה מכניס בכל יום להיכל להקטיר עליהן לא היו זקוקים לכלי שהרי נתפזר מהן:

כהאי דתנינן תמן. פ"ה דתמיד:

נתפזר ממנו כקב גחלים. שהיה חותה במחתה של כסף בת ד' קבין ומערה בשל זהב שהוא של שלש וכדי להוליכה מלא היה מערה באחרונה שזהו דרך כבוד של מעלה:

מכבדן לאמה. לאמת המים שבעזרה שלא יכוו בהן הכהנים:

בשבת. שאסור לכבות כופה עליו כלי גדול תרגום סירותיו פסכתרוותיה:

וכי סולת וכו'. פריך דאפי' גחלים בכל יום נמי מצטרפין שהרי אף סולת אין לו שיעור כמה עשרון יהיו במנחה דהא עד ששים עשרון עושין בכלי א' ואפ"ה מצרפן הואיל והיו מתחלה בכלי א' ה"נ גחלים שבכל יום מצרפן:

קומץ מהו שיקרב בשני כלים. מי ילפינן מדם ודם לא קידש לחצאין אם קיבל שיעור הזאת דדם אשם מצורע או דם פרים בשני כלים לא עשה כלום או לא ילפינן מדם:

וליידא מילה. ולאיזה דבר צריך צירוף כלי אם לא נאמר שאסור לקרבו בשני כלים א"נ מאיזה טעם נאמר דהכלי מצרפו אם לא נאמר שאינו קרב אלא בכלי אחד לפיכך הכלי מצרפו:

והכא נזקקו לכליין. בשעת קמיצה צריך שיהיה הכל בכלי א':

לא בכמה כלים הן קריבין. דסולת היינו שירי מנחות שמותר לאכלן בכמה כלים ואפילו הכי אמרינן הכלי מצרף אם כן הוא הדין בקומץ אף על גב דקרב בשני כלים שייך לומר בו דמצרף:

ל"א ה"ג וכי קטרת ולבונה וגחלים בכמה כלים הן קריבין וכו' והלא אין קרובין אלא בכלי א' ה"ה סלת דהיינו קומץ אין קרב אלא בכלי א':

לרבנן דתמן. לבני ר' חייא:

מנחה חלוקה. בכלי ואין שני החצאין נוגעין זה בזה ונטמאה אחת מהן שנגע בה טבול יום מהו שיהא גם חבירו טמא מי אמרי' כיון דתנן הכלי מצרף מה שבתוכו אפי' לא נגעי א"ד דוקא היכא דנגעי:

בגסה. שם כלי שבו בוללין את המנחה:

וקפצה טומאה. הדר קמיבעיא ליה אם הושיט טבול יום אצבעו באויר כלי ולא נגע בכלי ובמנחה שבתוכו מהו שתקפוץ הטומאה עלייהו. אפילו אחרת בינתיים. הדר קמיבעי' ליה אם מונח חצי עשרון אחר לבין הנך שתי חצי עשרונות אם נגע טבול יום בזה מהו שיטמא אותן שנים:

קומץ מזו לזו. תו קמיבעיא ליה מהו לקמוץ מזה לזה צירוף כלי דאורייתא או דרבנן:

כהאי דתנינן לתמן. במנחות פ' הקומץ רבה:

מזו בפני עצמה. משמע שעומד מזו בצד הכלי כדי קומץ שאינו מעורב וכן בזו:

ואין שירים של זו מפסיקין לזו. בתמיה וכיון דשירים מפסיקין למה יהיה כשר אפילו יכול לקמוץ דהא הך דמערב לא נגע אלא צירוף דאורייתא:

קומץ מזו על זו. כרבנן דתמן:

האמצעית לא נטמאת. בהא פליג ר"י על רבנן דתמן:

ופריך לא כן תני וכו' עושה מה שבתוכה אחת. ש"מ דהכלי מצרף הכל:

ה"ג אלא דבר שהוא ראוי לו. וכ"ה במנחות דף כ"ד וה"פ האי חצי עשרון שלישי שבינתיים כיון שאין צריך לכלי דהא אינו מצרף עם אלו למנחה אחת אין הכלי מצרפו וטהורה היא:

צריד של מנחות. יבש של מנחות מקום שלא נגע לשם שמן:

מהו שיעשה מנין. למנות בו ראשון ושני שאם נטמא יטמא אחרי' דכי מהניא חיבת הקדש לאפסולי גופי' אבל למימנא ביה ראשון ושני לא או דלמא לא שנא:

אינו עושה מנין. וצריד לא בא עליו מים אלא חיבת הקדש הוא מכשרתו:

בלא הכשר. מים:

ומשני מפני שסופה לטמאה טומאה חמורה. שנבלת עוף מטמא בגדים בבית הבליעה לכך מטמא בלא הכשר מים למנות ראשון ושני:

מאי כדון. מעכשיו איך הדין לענין צריד של מנחות דלמא חיבת הקדש נמי כך הוא כמו מי שסופו לטמא טומאה חמורה:

משום אוכל. לאפוקי צריד של מנחות דטמא משום חיבת הקדש שהרי אפי' עצים ולבונה מטמאין:
אוכל שלישי. של תרומה:
בעי. פריך וכי ר' כר"א ס"ל:
דתנינן תמן. בפ"ג דטהרות:
האוכל אוכל ראשון. נעשה גופו ראשון להיות מגעו שני:
האוכל אוכל שני. נעשה גופו שני ואם נגע בתרומה פסלת ודוקא שאכל חצי פרס שהוא ב' ביצים שהוא שיעור אכילה לפסול את הגויה:
האוכל אוכל שלישי שלישי. דברי ר"א ורבי יהושע סובר האוכל שלישי שני לקדש ולא לתרומה ש"מ דר' כר"א ס"ל:
ומשני ד"ה היא. אפי' ר"י מודה דגופו מיהת פסול מלאכול בתרומה כדי שיהא בדול מלאכול תרומה טמא' דאפי' ג' בתרומ' אסור באכילה:
ודכוותה וכו'. מיבעיא ליה אם אמרינן גם באוכל אוכל שני ממעשר שיהא גופו פסול מלאכול מעשר שני או לא ובמעשר אין בו שלישי:
וחכמים אוסרין במעשר. רישא דמתני' תנן בפרה כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים כגון י"ח דבר מטמאין את הקדש ופוסל את התרומה ומותר לחולין ולמעשר דברי ר"מ וחכמים אוסרין במעשר:
ה"ג אוסרין במעשר ואר"ש בשם ר"ז וכו'. ואגב שיטפא דפרקין דלעיל נשנית כאן בהאי לישנא:
נפסל גופו מלאכול במעשר. ואפשיטא בעיין:
ודכוותה וכו'. ותו מיבעיא ליה:
עד כדון. עד כאן לא שמעינן אלא דאוכל רביעי של קדש מקודש כגון בשר קרבנות וכיוצא בו שנתקדשה קדושת הגוף דנפסל גופו אבל האוכל רביעי של חולין שנעשו עט"ק מי נפסל גופו מלאכול קדש או לא:
:
דתנינן תמן. בחולין פ' השוחט:
בידים מסואבות. כלומר בלא נטילה דגזרו עליהם להיות שניות:
הוכשרו בשחיטה. מגו דשריא שחיטה להך בשר מידי אבר מן החי משויא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה:
ה"ג בחולין שנעשו עט"ק ודלא כר"י. וה"פ דלא כר"י דאמר חולין שנעשו עט"ק לא פסיל בהו שלישי דבטלה דעתו ואין יכול להתפיס על חולין שנעשו עט"ק:

ה"ג בשם ר' האוכל אוכל שלישי בקדש נפסל גופו מלאכול בקדש:
ופריך ולא מתני' היא. דלכ"ע האוכל שלישי גופו שני לקדש:
דרבא אתא מימר לך. רבותא קמ"ל דאפי' בחולין שנעשו עט"ק נפסל גופו מלאכלן:
מתני'. דספ"ק דטהרות מוכחת כן שהשלישי שני לקדש ככרות הקדש ומים המקודשין הן שנעשו עט"ק והן בתוך גומות שישארו בלחם אחר אפייתו ונטמא ככר אחד בשרץ ונגע הככר שנטמא בשני והשני בשלישי ואפי' הן מאה כלן טמאים ואע"פ שלא נגעו במים שבככר אלא כל ככר נגע בחבירו שחיבת הקדש עושה כאלו המשקה שבכל ככר שהוא נעשה תחלה הוא שנגע בככר וטמאו שמעינן שהשלישי שני לקודש:
באש לך. וכי רע בעיניך שלימדך דאפי' בחולין שנעשו עט"ק הדין כן שנעשה שלישי שני דאי ממתני' ה"א דאיירי בשל קדש המקודש כגון שתי הלחם ולחם הפנים ומנחות:
משקה פיו. משקין שקידש בפיו ואינן קדושין קדושת הגוף והן משקין שנעשין על טהרת קודש:
כמה דאת אמר. התם גבי טהור לחטאת שכל החומרות נוהגין בו כמי חטאת עצמן הוא הדין גבי חולין שנעשו על טהרת קודש קדושת פיו כקדושת עצמן הן:
מתני'. דפרק קמא דטהרות דתנן שהשלישי שני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה ממנה איכא לסייע להא דאמר רבי דהאוכל אוכל שלישי גופו שני לקדש וממנה איכא לאקשויי על דין זה:
ה"ג מינה קיימא שהשלישי שני לקדש ואין שני לתרומה מינה תברא שנעשי' על טהרת תרומה אבל אם נעשה על טהרת קודש נעשה גופו כשני אצל תרומה וכ"ש אצל הקדש וה"פ רישא סייעתא לר' דהשלישי בחולין שנעשה עט"ק נעשה שני אבל מסיפא קשיא דר' לא קאמר אלא דוקא קודש אבל האוכל שלישי בקדש לא נפסל גופו לתרומה וממתני' משמע דהאוכל ג' מחולין עט"ק נפסל גופו מתרומה:
מחוסר כיפורים. מותר בתרומה דכתיב ובא השמש וטהר ואסור בקדש:
ה"ג שלישי שהוא פוסל בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקדש. וכ"ה בסוטה וה"פ שלישי שפסול בתרומה מק"ו מטבול יום דמה טבול יום שמותר במעשר אסור בתרומה שני שפסול במעשר אינו דין שיעשה שלישי בתרומה וילפינן רביעי בקדש מק"ו דמחוסר כיפורים וא"ת דיו לבא מן הדין להיות כנדון י"ל דא"כ מיפריך ק"ו דבלאו ק"ו נמי ידענו שהשני בתרומה והשלישי בקדש פסולים והיכא דמיפריך ק"ו לא אמרינן דיו ולמ"ד דאמרי' דיו אפילו היכא דמיפריך ק"ו איכא לשנויי דהני מעלות דרבנן נינהו והאי דנקט שלישי בקדש מילתא בעלמא היא דאשמועינן דשלישי בקדש מן התורה:

אוכל הבא מחמת טבול יום. שנגע בטבול יום והוא של קדש או של תרומה יוכיח שפסול בתרומה מן התורה דבכלים נמי כתיב הערב שמש לגבי תרומה דכתיב במים יובא וטמא עד הערב וטהר והא לנגיעה הוא להשתמש בו תרומה ואינו עושה רביעי בקדש דטבול יום פוסל בקדש ואינו מטמא לפסול את מי שיחזור ויגע בו וה"נ נדרוש להאי ק"ו שיפסול אוכל הבא מחמת טבול יום את הקדש ומה מחוסר כיפורים שמותר בתרומה פסול בקדש אוכל הנוגע בטבול יום שפסול בתרומה דין הוא שיעשה רביעי בקדש:

כמה דר"ע אמר תמן. פ"ה דסוטה שכבר שני עושה שלישי בחולין מדכתיב וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא ואינו אומר טמא אלא יטמא לדרוש בו יטמא שמטמא אחרים כן ר"י אמר וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא יטמא אחרים דאל"כ כיון דס"ל לר' יוסי טומאה אינה עושה כיוצא בה איך אפשר לבוא לידי רביעי אבל אם דריש יטמא דגבי משקין ניחא השרץ טימא הכלי ה"ל ראשון כלי אוכל ואוכל משקה ומשקה אוכל:

לית ר"י וכו'. לא צריך ר"י להך ק"ו אלא קרא דריש:

והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל. בבשר שלמים כתיב:

סוף טמא. כלומר הנוגע בטמא זה לא יאכל:

עד כדון וכו'. אדלעיל קאי דדריש יטמא דכתיב גבי כלי חרס לטמא אחרים וקאמר דעד כאן לא שמענו אלא באוכלים שנטמאו באויר כלי חרס שנטמא בשרץ וכו':

ומשני ודין הוא ומה אם הכלים וכו'. דתניא יכול יהו כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס ת"ל כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכלין ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס:

כר' ישמעאל. דלא דריש יטמא מנ"ל דרביעי בקדש פסול:

זה ראשון שנגע. באב הטומאה שאינו פוסל בחולין דתלתא קראי כתיבי ומנייהו ילפינן דטבל ועלה מותר בחולין ובמעשר העריב שמשו אוכל בתרומה ובטומאה שהיא בת קרבן אסור בקדשים עד שיביא כפרתו:

שני שהוא פוסל בחולין. דכתיב כל אשר בתוכו יטמא חולין ותרומה וקדשים במשמע:

ופריך וכי דנין דין ק"ו מדין ק"ו. דהא שלישי בתרומה גופא ילפינן בק"ו ואיך ילפינן רביעי בקדש מיניה בק"ו:

ומשני שיהא הכל משועבד להלכה. כלומר ודאי הלכה למשה מסיני היא דשלישי בתרומה ורביעי בקדש פסולין וק"ו אינה אלא אסמכתא בעלמא:

ה"ג יד נגובה מטמא חברתה לטמא לקדש אבל לא לתרומה דברי ר'. וה"פ יד נגובה אע"פ שאין בה משקין מטמא חברתה לטמא קדש שיעשה רביעי:

לפסול בקודש. חברתה פוסלת את הקדש אבל לא מטמאה:
ופריך מה ר' כר"י. נימא ר' כר"י ס"ל:
דתנינן תמן. ידים פ"ג:
כל הפוסל את התרומה. דהיינו שני לטומאה שהוא פוסל ועושה שלישי בתרומה:
והיד מטמאה את חברתה. מי שהיתה ידו האחת טמאה ונגע בידו האחרת הטהורה נטמאת וחזרו שתיהן טמאות:
ודר"י רבא מן דר'. ור"י מחמיר יותר מן ר' שאלו ר' לא קאמר דיד מטמא חברתה אלא בקדש ור"י אפילו בתרומה קאמר דיד מטמא חברתה:
הא אחרת. יד של חבירו אינה מטמאה:
אמרין חזר ביה ר"י. מההיא דאמר דאפילו ככר מטמאה:
ה"ג לא אמר אלא לפסול ככר. וה"פ לא אמר ר"י אלא שהיד פוסלת הככר שהרי הידים שניות הן ופוסלין הככר אבל לטמא הככר שיטמא חבירו לעשותו שני לא אמר שהכל מודים שאין שני עושה שני. ואפשר לקיים הגירסא הישנה דלא אמר אלא לטמא שיעשה ככר שלישי בקדש אבל שיעשה שני מהידים לא אמר:

הלכה ג

מתני' **אוכלין אוכלין נגובים**. של חולין בידים מסואבות עם התרומה אבל לא עם הקדש ואע"פ שאין הידים המסואבות השניות לטומאה מטמאות את החולין דחיישינן שמא יגע בידיו מסואבות באוכלין של קדש שבפיו ולהכי נקט נגובים שאלו היה עכשיו משקין עליהן היו המשקין נעשים ראשונים מחמת הידים ועושין את החולין שניים וכשנוגעין בתרומה שבפיו פוסלין אותה:
האונן. שלא נטמא במתו ומחוסר כיפורים שטבל והעריב שמשו ולא הביא קרבנותיו:
צריכין טבילה. לאחר שיביא אם רצה לאכול קדש כיון דעד האידנא היו אסורים בקדש אצרכינהו רבנן טבילה ומחוסר כיפורים פוסל את הקדש בנגיעה אבל לא בתרומה דמחוסר כיפורים ואונן מותרים בתרומה:
גמ' **וכי יש אוכלין נגובין אצל קדש**. והלא חיבת הקדש מכשרת:
ומשני תוחב את החררה. של חולין נגובין בשפוד של עץ שהוא פשוטי כלי עץ ואינו מקבל טומאה:
תמן תנינן. פ"ח דכלים:
היה אוכל דבילה. של תרומה או של חולין:

ליטול את הצרור. ר' מאיר מטמא ור"י מטהר וטעמו דר"מ לפי שהידים מסואבות טמאו את הרוק להיות תחלה מפני שהוא משקה והרוק טימא את הדבלה דראשון עושה שני בחולין:

לא שנו. דר"מ מטמא אלא בדבלה שהוא רוצה במשקה שעל אצבעו כלומר שהוא רוצה ברוק שבפיו כדי למוץ את הדבלה יפה אבל שאר כל המאכלים אף ר"מ מודה דטהור לפי שאינו רוצה ברוק שבפיו ואינו מכשיר:

היאדבלה וכו'. דבכל המאכלים פליגר"מ:

מתניתא וכו'. רישא דמתני' דכלים:

מגע טמא מת. אדם שנגע בטמא מת ונעשה ראשון ומשקין שבתוך פיו מטמאין את התנור כשנכנס לאוירו אע"ג דהאדם עצמו אינו מטמאו את התנור דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה ורבנן גזרו על משקים שיהיו מטמא כלי' ואוכלין דנקט לאו דוקא שהרי אין אוכל מטמא כלי אלא איידי דסיפא נקטי דבסיפא לענין קבלת טומאה אוכלים או משקים מקבלים טומאה מכלי טמא:

ה"ג לתוך אויר התנור הטמא נטמאו. והטעם דאין אדם מציל בצמיד ופתיל הלכך אוכלין ומשקין שבפיו טמאים:

ניחא משקין טמאין. בין ברישא בין בסיפא שהן מטמאין ומיטמאין אלא אוכלין דסיפא למה מקבלין טומאה הא לא הוכשרו:

לא ממשקה פיו. אלא ודאי שנטמאו ממשקה שבפיו וקתני סתמא אוכלין משמע שבכל האוכלין מטמא ר"מ מחמת רוק וקס"ד דרישא נמי בהוכשרו האוכלין מרוק שבפיו:

או בדבלה שמינה. הני אוכלין דמתני' נמי בדבלה איירי שהמשקה לרצון:

או באוכלין שהוכשרו. עד שלא נתנן לתוך פיו הלכך טמאין הן:

אוכלין אוכלים נגובים וכו'. בתרומה ואמאי ניחוש דלמא יגע בתרומה כשיהיה עליה רוק דהיינו בנתינתו לתוך פיו:

בזורק. המאכל לתוך פיו ואינו נוגע בפיו:

ופריך אם בזורק. איירי מתני' א"כ בקדש למה אין אוכלין:

ומשני שמא ישכח ויגע. לפיכך גזרינן בקדש:

ופריך א"כ משום הך גזירה אפילו בתרומה נגזור:

מאי כדון. מעתה קשיא מתני' לר' יוחנן:

ומשני אוכלי תרומה זריזין הם. ולא גזרו בהו חכמים שמא ישכח:

תמן תנינן. בזבחים פרק טבול יום:

אונן נוגע בקדשים ואינו חולק. בקדשי המקדש לאכול לערב שאז מותר בקדשים דקי"ל הראוי לעבודה ולאכילה חולק ושאינו ראוי לשתיהן אינו חולק:

ופריך תמן. התם אמרינן אונן נוגע והכא אמרינן במתני' דצריך טבילה לקדש ש"מ דאסור ליגע:

כאן. במתני' איירי בשהסיח דעתו משמירת גופו לפיכך אסור עד שיטבול בקדשים ובזבחים איירי בשלא הסיח דעתו:

אפילו בתרומה יהא אסור. ולמה תנן במתני' אבל לא תרומה:

מאי כדון. מעכשיו מאי תתרץ למתני' אהדדי:

ה"ג עשו אותו כאוכל אוכל רביעי בקדש. ומותר ליגע שאין גופו נעשה אלא רביעי אלמא עשו חכמים מעלות באכילה דליתנהו בנגיעה א"כ ה"נ הא דצריך טבילה היינו לאכילה אבל לא לנגיעה ומתני' דזבחים בנגיעה לחוד איירי:

תמן תנינן. בנדה פ"י:

צריכה טבילה באחרונה. יולדת שיש לה ימי טוהר מ' לנקבה ושמנים לזכר. צריכה טבילה בליל שמנים מפני שטבולת יום ארוך היא:

מה אנן קיימין. במאי פליגי:

ואין טבול יום מעריב שמשו ואוכל. בתמיה הא תנן העריב שמשו אוכל בתרומה ואינו צריך טבילה:

ואין מחוסר כפרה צריך טבילה לקדש. בתמיה הא תנן במתני' אונן ומחוסר כיפורים צריך טבילה לקדש ומ"ש נדה משאר מחוסרין כפרה:

ומשני אין תימר בתרומה. פליגי צריכין לומר דרישא דמתני' דתנן אונן ומחוסר כיפורים צריכין טבילה לקדש אתיא ככ"ע וסיפא דתנן אבל לא לתרומה אתיא כב"ה ולא כב"ש: ה"ג אין תימר בקדש אנן קיימין תמן הדא היא דתנינן הכא רישא במחלוקת וסיפא ד"ה וה"פ אם בקדש איירי התם צ"ל דרישא דמתני' דהכא כב"ש וסיפא אבל לא לתרומה אתיא ככ"ע:

אר"ש וכו'. לעולם בתרומה פליגי שאני יולדת משאר מחוסרי כפרה:

אשה שופעת דם. ביום ואוכלת תרומה בערב ואע"ג דאותו דם היה דם טוהר מכל מקום היכירא הוא דצריך:

הלכה ד

מתני' **טהרת יין ושמן**. של קדש אם הקדישוהו למזבח בשעת הבציר כל ימות השנה נאמנים בשמירה ובשעת הגתות והבדים הכל מטהרים כליהם להפריש התרומה בטהרה:

והביאו לו. עם הארץ לכהן חבר אבל אם הע"ה יודע שלאחר הגיתות והבדים אינו נאמן ומניחו לגת הבאה ואז יתננה לכהן נאמן:

רביעית. הלוג יין או שמן נאמן על כל החבית דמגו דמהימן אקדש נאמן נמי אתרומה:

מדומעת. מפרש בגמרא:

שבעים יום. משום דארחא דעלמא הוא להזמין את הכלים ולטהרם שבעי' יום קודם הגיתות:

גמ' **הא בגליל לא**. מ"ט:

מפני. שרצועה של ארץ העמים מפסקת בין גליל ליהודה וירושלים ביהודה ואי אפשר להביאן לירושלים בטהרה לפי שגזרו חכמים טומאה על ארץ העמים ואפי' יין ושמן של חברים שבגליל אינו בא לנסכים:

ופריך והא תנינן. במנחות פ' כל קרבנות ציבור:

שנייה לה וכו'. רישא דמתני' תקוע אלפא לשמן אבא שאול אומר שנייה לה רגב בעבר הירדן ופריך איך מביאין שמן למנחות מעבר הירדן הא ארץ העמים מפסקת ונטמא השמן:

במביא גרגרים. זתים שלא הוכשרו וכותשן שם ביהודה:

אבל לא על הקנקנים. לאחר שעירה מהן הקדש והוא שומרן לקדש אינו נאמן על שמירתן:

ה"ג בן דרום שאמר מדרום הבאתיה נאמן ובן גליל וכו':

בתרומה שנעשית ע"ג קדש. הוא דנאמנים בשעת הגיתות והבדים אבל בתרומה עצמה אינן נאמנים אפילו בשעת הגיתות והבדים:

ה"ג מתני' פליגא על ר' יוסה דתנן צריך וכו'. וה"פ דתנן בפ"י דטהרות הבדדין והבוצרין ע"ה כיון שהכניסן לרשות המערה דיו דברי ר"מ רבי יוסי אומר צריך לעמוד עליהן עד שיטבלו וקשה לרבי יוסי למה צריך לעמוד עליהן הרי הן נאמנין בשלמא לרבי ירמיה איכא לאוקמי מתני' בתרומה עצמה אלא לרבי יוסה קשיא:

פתר לה. למתני' דטהרות דאיירי שלא בשעת הבד:

ופריך אית לך מימר. דמתני' דטהרות איירי שלא בשעת הגתות בתמיה דהא ע"מ כן טבל אותם לעשות בגת:

או קודם וכו'. מתניתא דטהרות אייריי קודם הגיתות והבדים ואיזהו קודם הגיתות והבדים עד שלא בצרו ג' בני אדם:

ופריך ויש כלי חרס משהוא מיטהר. בשעת הגיתות וחוזר ומטמא אח"כ דקמפרש לברייתא דאותן טהרות עצמן הן חוזרין ומטמאין:

ומשני ולית וכו'. ואין כל אלו הדברים כן אלא כן היא מתניתא:

ה"ג נגעו בו טהרות קודם הגיתות והבדים טמאות בשעת הגיתות והבדים טהורות:

ופריך ויש כלי חרס משהוא מיטמא קודם הגיתות וחוזר וטהור אח"כ:

משהוא מלא. שעדיין היין והשמן בתוכו הכלי חרס טהור וכשפינהו ממנו טמא:

בשעה שהוא ריקן. עד שלא מלאוהו ביין ושמן:

ולית כל אילין מילייא כן. כלומר ליתא להך מתניתא:

כושת וכו'. סימני הלכות הן כדמפרש ואזיל:

חומרים. בכולן איכא לספוקי אם להקל אם להחמיר וקמ"ל ר"י דכולן להחמיר:

כושת כי האי דתנינן תמן. במס' עוקצין פ"ג. הכושת כך שמו בלע"ז ובערבי והוא נמנה עם סממני הקטורת והחמס זנגביל וי"מ קנמון:

וראשי בשמים. כגון אגוז מושקאט"ו ונרד וכיוצא בהן שנותנין ריח ערב:

אם נלקחין בכסף מעשר. מפני מה אינן מטמאין טומאת אוכלין:

אף הן לא ילקחו בכסף מעשר. דרחמנא אמר ונתת בכסף ואכלת שם דבר הראוי לאכילה כמו שהוא אתה קונה בכסף מעשר ושאינו נאכל כמות שהוא אינו ניקח בכסף מעשר:

חומרין. לחומרא קאמר ריב"נ דסובר דאינן נלקחין בכסף מעשר ומיטמאין טומאות אוכלין:

דתנינן תמן. בפרה פ"ה:

קרויה. דלעת יבשה חלולה ששואבין בה מים:

שהטבילוה במים. לחטאת ומשום מעלה בעלמא ולא משום טומאה דהא בחדשה אייריי שלא נטמאת מעולם:

שהן ראוין לקדש מקדשין בה עד שתטמא נטמאה אין מקדשין בה. אע"פ שחזר והטבילה דחיישינן שמא תפלוט משקין טמאין הבלועים בה ריי"א אם מקדש הוא בו בתחלה אף בסוף יקדש בה ואם אינו מקדש בה בסוף אף לא בתחלה בין כך ובין כך לא יוסיף בה מים מקודשים:

חומרין אין מקדשין בה וכו'. דמדברי ר"י לא שמעינן מה דעתו וקא"ר יוחנן לחומרא קאמר ר' יהושע דאין מקדשין בה בין בתחלה בין בסוף:

מבוי דתנינן תמן. בעירובין סוף פרק כל גגות. וכן מבוי שניטלו קורותיו או לחיו מותרין באותה שבת ואסורין לעתיד לבוא דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר אם מותרין באותה שבת מותרין לעתיד לבא ואם אסורין לעתיד לבא אסורין באותה שבת:

חומרין. לחומרא קאר"י דאסורין באותה שבת ואסורין לעתיד לבא:

ע"ג אחרים. שהיו עכו"ם אחרים עוסקים ביינו:

שנתמנה להיות חבר. שקיבל עליו דברי חברות כדתנן פרק שני דדמאי:

הרובין. הן בני רבי חייא:

אתיא דר"י. דאמר לעיל דאפילו ע"ג עצמה טהורה כר' ינאי:

ודרבי ירמיה. דאמר לעיל בתרומה שנעשית ע"ג קדש כרובין:

מאחר שהוא נאמן על הקדש וכו'. שקרב על גבי המזבח גנאי הוא שתהא המחובר לו בחזקת טומאה:

שקודחין בהן את הדמע. קנקנים שמכניסין בהן את המדומע כ"כ הרמב"ם בפי' המשנה:

הלכה ה

מתני' **מן המודיעות ולפנים**. מודיעות כרך רחוק מירושלים חמשה עשר מיל ממנו ולפנים לצד ירושלים נאמנים קדרים עמי הארץ ליקח מהם כלי חרס הדקים כגון כוסות קדרות קיתוניות לפי שאי אפשר בלא הם ובירושלים אין עושין כבשוניות מפני העשן לא לסיד ולא לקדרות לפיכך האמינו ולא גזרו עליהם שחין גוזרין גזרה על הציבור אלא אם כן רוב הציבור יכולין לעמוד בה:

הוא הקדר. מי שהביאו מחוץ למודיעים לו לבד האמינו לפי שא"א שלא להאמינו אבל אם מסרם ליד קדר אחר ע"ה היושב במודיעים או לפנים לא האמינוהו:

והן הקדרות. על אותן הקדרות שהביא הוא נאמן ואינו נאמן לצרף עמהן קדרות של קדר אחר שיושב במודיעות או לפנים:

והן הלוקחין. חברים שראוהו שהביאם נאמן הקדר אצלם ולא אצל לוקחים אחרים:

יצא. מן המודיעים לחוץ אינו נאמן:

גמ' **בכלי חרס הדקין**. כדפרישית במתני' אבל הגסין כגון חבית אינן נאמנין:

מתני'. נמי דייקא דאיירי בדקין:

וקדרות לאו כלי חרס הדקין הן. בתמיה:

נאמן על זה וע"ז. ואפי' על המשקה שבתוכו:

נאמן. דמגו דנאמן אקדש נאמן אתרומה ה"נ נימא מגו דנאמן אקדרה ליתן לתוכה קדש נאמן נמי אתרומה:

תיפתר. תפרש למשנתינו:

עד שאני חבר. כשהיה אצל החבר והיה גם הוא בחזקת חבר:
אין חבירות למים. לא נתנו לע"ה שיהא כחבר אפי' ברגל לענין מים שהרי בחנם הן ולמה יקילו בהם שיהא ע"ה נאמן עליהם:

הלכה ו

מתני' **גבאים**. ישראל שהן גבאים למלך עכו"ם לגבות מסים:
שנכנסו לתוך הבית. לעבוט עבוטו:
וכן הגנבים. שגנבו כלי חרס והחזירו נאמנין לומר לא נגענו לתוכו:
ובירושלים נאמנים. לקדש על כלי חרס בין גדולים בין קטנים:
גמ' **ה"ג אם אין עמהן עכו"ם נאמנין לומר וכו'**. וה"פ אם יש עמהן עכו"ם אין נאמנין לומר נכנסנו אבל לא נגענו שאימת העכו"ם עליהם אם לא יחפשו בכל המקומות אבל אם אין עמהן עכו"ם נאמנין:
תרין פתרין. שני פירושים פירשו בברייתא:
בשיש עדים שיודעין. שנכנסו אפ"ה נאמנין לומר לא נגענו וכן בירושלים נאמנין אפילו יש עדים יודעין שנגע בכלים:
פתר חורן. פירוש אחר:
לכן צריכה. לא נצרכא:
ה"ג בשאין עדים יודעין ובירושלים אף על הקדש בשאין עדים יודעין. וה"פ בשיש עדים יודעין שנכנסו אין נאמנים לומר לא נגענו אבל כשאין עדים שנכנסו נאמנים שהפה שאסר הוא הפה שהתיר:
עיר שהיא עושה כל ישראל חברים. שיהיו נאמנין על הטהרות ועל התרומה:
ופריך מעתה. כמו א"ה אפי' בשאר ימות השנה יהו נאמנים בירושלים ובמתני' לא תנן אלא בשעת הרגל:
ובלבד בשעה שעלו שבטים. והיינו בשעת הרגל:

הלכה ז

מתני' **הפותח את חביתו**. חבר שפתח חביתו למכור יין בירושלים ברגל ומשמשו בו עמי הארץ:
לא יגמור. לאחר הרגל שאע"פ שבשעת הרגל הן טהורין לא שטהרתן טהרה עולמית אלא שבשעת הרגל הכל חברים אבל לאחר הרגל טמא מגעו למפרע כדתנן בסמוך לאחר הרגל מטבילין כלי העזרה מפני שנגעו בהן ע"ה ברגל:
רי"א יגמור. טעמו מפרש בגמרא:

מעבירין. בסמוך מפרש כיצד מעבירין:
לפי שאין הכהנים פנויין. להטבילן שצריכין להוציא הדשן שעל התפוח שקבצו שם כל הרגל:
גמ' **התירו סופו משום תחלתו**. לכך קאמר ר"י דיגמור שאם אומר וכו':
ופריך ולא יפתח. ומה בכך. ומשני אף הוא ממעט משמחת הרגל שלא יהא המזון מצוי לעולי רגלים:
מה פליגון. כי פליגי ר"י וחכמים:
כיצד הוא עושה. אם נשאר לו חבית אחר הרגל:
י"ט. עצרת או י"ט האחרון שחל להיות בערב הרגל אוכל אף בשבת עם הע"ה:
תשבות הרגל. אסרו חג הרי הוא כרגל שע"ה נאמנים:
ויום טבוח. אם עצרת בשבת זובחין קרבנות החג ביום א' והוא נקרא יום טבוח הרי הוא כעצרת:
אוף אנן תנינן דרבא. אנן תנינן רבותא גדולה מזו דאפילו כלה הרגל ביום חמישי אין טומאת ע"ה עד אחר השבת:

הלכה ח

מתני' **ואומרין להן**. לע"ה הזהרו שלא תגעו בשלחן לפי שלא יוכלו להטבילו אחר הרגל שא"א לסלקו ממקומו דכתיב ביה לחם הפנים לפני תמיד:
טעונין טבילה. מפני טומא' הרגל:
מפני שהן כקרקע. מזבח נחשת הכתוב קראו מזבח אדמה ומזבח הזהב כתיב המנורה והמזבחות ואתקש מזבחות זה לזה:
מפני שהן מצופין. והוא עיקר כדתנן פ' כ"ב דכלים השלחן והדלפקי שחיפן בשיש ושייר בהם מקום הנחת כוסות טמאים אבל אם חיפה כולן בשיש טהור דבתר חיפוי אזלינן וה"נ ה"ל חיפוי דכלי מתכת ומקבל טומאה:
גמ' **וכלים טעונין טבילה**. מ"ט:
ה"ג אני אומר שמא היה שם א' מן הכהנים שלא הוזה. וה"פ דחיישינן שמא היה כהן א' טמא מת ולא הוזה עליו והרי הוא אב הטומאה ומטמא את הכלים:
ופריך מעתה. א"ה נחוש בכל השנה א"נ ה"פ נחוש נמי ברגל לשאר כלים אפילו שחוץ למקדש וכ"כ עיקר:
צינורא של רוק. והיא עדיין זבה ורוקה טמא:
תמן תנינן. פ"ד דטהרות:

ה"ג ספק משקין ליטמא טמא לטמא טהור. וה"פ ליטמא משקה טהורים שנולד בהם ספק אם קיבלו טומאה או לא ספיקו טמא לטמא טהור משקין טמאים שספק אם נגעו בדבר טהור או לא טהור הוא א"כ אף שנטמאו הכלים דספק משקין טהורים הם:

. תמן בתרומה. הוא דספק משקין טהורים אבל בקדש החמירו דאפילו לספק משקין טמאים:

מטבילין אותו בזמנו. דסובר ר"מ שטומאתו שמא היה הכהן טמא מת ולא הוזה עליו נמצא עושה השלחן אב הטומאה דכלים באדם. שניהם טמאים טומאת שבעה הלכך אין מטבילין אותו אלא בזמנו:

מיד. דאינו אלא חשש טומאה דרבנן הלכך מטבילין מיד ולא בעו אפי' הערב שמש:

מטמא שני לחמים. מלחם הפנים שעמדו על השלחן דלחם הראשון שנגע בשלחן הוא ראשון והשני בראשון שני ותו אינו מטמא דאין אוכל מטמא אוכל אלא מדרבנן ודי במה שהחמירו שיטמא הראשון את השני א"נ השלחן ראשון שקיבל טומאה מאב הטומאה ולחם המונח על השלחן שני ושנישלישי ושלישי פסול ולא טמא:

תיפתר. שהשלחן ניטמא בספק משקין וסובר ר"מ דמטבילין אותו בזמנו ובעי הערב שמש ורבנן סוברים דמטבילין מיד ומכניסין אותו מיד דלא בעי הערב שמש:

מטבילין גלגל חמה. שאף היא מאירה כלומר שמטבילין דבר שאינו מקבל טומאה שאינה עשויה אלא להאיר:

תמן תנינן. פ"ג דתמיד:

ה"ג שכתוב בחגי ומלאכי. וה"פ כל השמות שאינן נמחקים בהני תרי ספרים אינן אלא צ"ג ושם צבאות לא קחשיב דקסבר שנמחק כדאיתא במגילה והרבה נתלבטו בזה המפרשים ואין צורך:

חישבתים ואינן אלא פ"ג. דלא קחשיב רק שם בן ד' אותיות ואינו בשני ספרים אלו אלא פ"ג:

כנגד פ"ג חותמות שבעזרא. דכתיב אנחנו כורתים אמנה וגו' ועל החתומים נחמיה התרשתא וגו' ומני ואזיל פ"ג מהחתומים והיה כ"א מיחד יחוד שמו יתב' וחותם על יחוד שמו והיינו דכתיב ואנחנו כורתים אמנה:

כיום מרובה של תמיד. כיום שהיו בו קרבנות ציבור יותר מכל ימות השנה והוא י"ט הראשון של חג שהיו בו שלשים מוספים ותמיד של שחר נמצא שלשה כלים לכל א':

וצפית אותו זהב טהור. את גגו ואת קירותיו וגו' מדקרי מה שלמעלה גג ש"מ דמה שלמטה הוא קרקע ועוד דמשווי ליה קרא כאלו הוא מחובר לקרקע דאל"כ הל"ל וצפית אותו זהב טהור מלמעלה ומצדיו אלא מדכתיב גגו וקירותיו משמע דכדבר מחובר הוא:

את אמר. שהוא כקרקע:

רבוע רבוע. נאמר במזבח הזהב אמה ארכו אמה רחבו רבוע. יהיה ונאמר במזבח נחשת וחמש אמות רוחב רבוע יהיה:

המזבח עץ וגו'. ועץ דבר המטלטל הוא א"נ מסיפא דקרא קדריש דכתיב ויאמר אלי זה השלחן אשר לפני ה' ושלחן דבר המיטלטל הוא:

לא ציפוי העומד מחמתו. של קרקע המזבח הוא שהרי אינו ראוי להקטרה שדק היה והרי הוא בטל למזבח:

כעובי דינר גורדיינון היה בו. כלומר דבר מועט:

גורדיינון. שם מקום ודינר שהיה שם היה דק משאר דינרים:

א"ר אילא למלאכתו. דהיינו להקטרה לא היה צריך לעץ:

ה"ג ועשית מזבח למקטר קטרת אין כתיב כאן אלא מקטר קטרת. לומר שהמזבח עצמו היה מקטיר הקטרת בלא סיועת אש של מטה אלא באש של מעלה א"כ אף שהיה הזהב דק היו יכולין להקטיר עליו:

ופריך ויהא כטבלא שהיא עשויה לילך ולהניח. כלומר כלי עץ העשוי לנחת ולמה קאמרו חכמים דאף העץ טמא כדתנן מפני שהן מצופין הא מדברי רשב"ל שמעינן דכל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה דבעינן שיהא דבר המטלטל דומיא דשק:

אף זה וכו'. כלומר ותו הרי העץ אינו לא תשמיש לזהב ולמה יקבל טומאה ויהא טהור: כי האי דתנינן תמן פכ"ד דכלים:

שלש משפלות הן. של זבל טמאה מדרס שיש מקל ארוך תחתיה שנשען עליו בשעה שרוצה לפוש:

משפלת. סל או קופה:

אר"ז. מ"ט טמאה המשפלת הא איהי אינה ראויה לישיבה ומקל לבדו נמי אינו ראוי ועוד לא יהא טמא אלא המקל:

מפני שמשתמשין בה ע"ג חבילים. כשהיא מחוברת למקל הלכך אף היא טמאה:

וכא. והכא במזבח נמי כיון שמשתמשין בעץ בשעה שהזהב מחובר בו הרי הוא כזהב וטמא ור"א סובר ציפויין בטל לקרקע וטהור:

הדרן עלך פרק חומר בקדש וסליקא לה מסכת חגיגה